

Žák se zdravotním handicapem ve školním kolektivu a zajišťování pomoci prostřednictvím asistenta pedagoga

Martina HROMADOVÁ

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina HROMADOVÁ**

Osobní číslo: **H08105**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Žák se zdravotním handicapem ve školním kolektivu
a zajišťování pomoci prostřednictvím asistenta
pedagoga**

Zásady pro vypracování:

Analýza literárních pramenů a zpracování teoretických východisek

Příprava výzkumu, výběr a charakteristika výzkumného souboru

Provedení výzkumu

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu

Přijetí odpovídajících závěrů

Doporučení pro praxi

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČAČKA, O. Doc. PhDr. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

HAYESOVÁ, N. Základy psychologie. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-198-3.

MIKŠÍK, O. Psychologická charakteristika osobnosti. Praha: Karolinim, 2003. ISBN 80-246-0240-7.

NAKONEČNÝ, M. Sociální psychologie. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 2. 2011

Kromádová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Práce se zabývá funkcí asistent pedagoga, handicapovanými žáky ve školním kolektivu a učitelům, kteří v takových třídách učí. Teoretická část je zaměřena na předpisy a postupy a na základní pojmy tématu. Praktická část popisuje metody výzkumu, realizaci výzkumu včetně prezentace výsledků.

Klíčová slova:

Tělesně postižený žák, somatopedie, asistent pedagoga, učitel, individuální vzdělávací plán, integrace, rámcový vzdělávací plán, školní vzdělávací plán.

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

My thesis deals with the position of assistant teachers, handicapped pupils within the school class and the teachers who teach such classes. The theoretical part focuses on precautions and methodology and on the basic terminology of the theme. The practical part describes the research methods, research implementation including the presentation of the results.

Keywords:

Handicapped pupil, somatopedics, assistant teacher, teacher, individual educational programme, integration, General Educational Framework, School Educational Framework

Motto: „Myslet bez učení je prázdné a učení bez myšlení je zbytečné.“ J. A. Komenský

Chtěla bych poděkovat Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, Ph.D. za trpělivost při vedení této práce, PhDr. Šárce Sedláčkové za pomoc při tvorbě praktické části, ředitelům obou škol, ve kterých mi bylo umožněno výzkum provádět a hlavně své rodině za trpělivost po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 FORMÁLNÍ ROZDĚLENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH	13
1.1 Z HISTORIE SPECIÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	13
1.2 SOUČASNOST SPECIÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ	13
1.2.1 Zákon č. 563/2004 Sb., školský zákon.....	14
1.2.1.1 Zdravotní postižení	14
1.2.1.2 Zdravotní znevýhodnění	14
1.2.2 Vyhláška č. 73/2005 Sb.	15
1.2.2.1 Zásady a cíle speciálního vzdělávání	15
1.2.2.2 Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením.....	15
1.2.2.3 Typy speciálních škol.....	15
1.2.2.4 Organizace speciálního vzdělávání.....	16
1.2.2.5 Počty žáků.....	17
1.3 VYMEZENÍ KATEGORIE TĚLESNÉHO POSTIŽENÍ.....	17
1.3.1 Druhy tělesného postižení	18
2 INDIVIDUÁLNÍ INTEGRACE	19
2.1 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN.....	19
2.2 ODBORNÁ POMOC TĚLESNĚ POSTIŽENÝM.....	20
2.2.1 Asistent pedagoga	21
2.2.2 Osobní asistent	21
2.3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	21
2.4 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	23
2.5 MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ.....	24
2.5.1 Obecné rozdělení technických prostředků.....	24
2.5.2 Prostorové vybavení	25
2.5.3 Podpůrné prostředky.....	26
2.6 UČITEL	26
3 VZDĚLÁVÁNÍ V EVROPĚ	28
3.1 BELGIE	28
3.2 DÁNSKO	28
3.3 FINSKO	29
3.4 NĚMECKO.....	29
3.5 VELKÁ BRITÁNIE.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 VÝZKUM	31
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	31

4.2	CÍL VÝZKUMU	31
4.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	31
4.4	METODY VÝZKUMU	32
4.4.1	Polostrukturovaný rozhovor - interview	32
4.4.2	Dotazník	32
4.5	REALIZACE VÝZKUMU A SBĚR DAT V TERÉNU	32
5	STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	34
5.1	DOTAZNÍK ŽÁKŮM/STUDENTŮM PRO VYBRANÉ VĚKOVÉ KATEGORIE.....	34
5.2	POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR S ASISTENTY PEDAGOGA	34
5.3	POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR S UČITELI	34
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU	35
6.1	DOTAZNÍKY	35
6.2	ROZHOVORY S ASISTENTY PEDAGOGA.....	51
6.3	ROZHOVORY S VYUČUJÍCÍMI	54
6.4	SHRnutí VÝZKUMU	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	SEZNAM TABULEK.....	63
	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Žák se zdravotním handicapem ve školním kolektivu a zajišťování pomoci prostřednictvím asistenta pedagoga. Toto téma jsem si zvolila vzhledem k tomu, že jsem se ve svém zaměstnání setkala s takto postiženým žákem a tato problematika mne zaujala hlavně z pohledu podmínek, které současné školství takto handicapovaným žákům poskytuje. Zajímá mne role asistenta pedagoga, který žáka vyučovací procesem provází a také zda je proces vyučování odlišný od běžného pro samotného pedagoga. Dalším z cílů mé práce je zjistit jaké je postavení handicapovaných žáků v kolektivu svých spolužáků bez zdravotního handicapu.

V teoretické části mé práce se chci zabývat předpisy a postupy jakým způsobem má asistent pedagoga a vedení školy připravovat individuální vzdělávací plány a výuku s handicapovaným žákem integrovaném v běžném kolektivu ostatních žáků.

Také chci v teoretické části objasnit termíny, co jsou zdravotně postižené děti, jaké postižení mohou mít, kde, kdy a jak se mohou vzdělávat a za jakých podmínek.

V praktické části chci oslovit asistenty pedagoga, formou strukturovaného rozhovoru, aby mi odpověděli na několik otázek týkajících se jejich vzdělání a materiálního zabezpečení tělesně postižených žáků. Také chci opět formou strukturovaného rozhovoru oslovit samotné pedagogy, kteří učí ve třídách s tělesně postiženými žáky. Dále ve vybraných třídách metodou dotazníků zjistit, jaké vztahy mají mezi sebou žáci s tělesně postiženými spolužáky. Za tímto účelem jsem si stanovila několik následujících hypotéz, které chci svou prací buďto potvrdit nebo vyvrátit.

Hypotéza č. 1: Žáci si za kamaráda nevybírají tělesně postiženého žáka.

Hypotéza č. 2: Žáci, kteří mají ve své třídě tělesně postiženého spolužáka, by si ho vybrali na svého kamaráda.

Hypotéza č. 3: Prostorové a materiální zajištění ve sledovaných školách je vyhovující.

Hypotéza č. 4: Asistenti pedagoga ve sledovaných školách dosahují vzdělání zakončené maturitní zkouškou na střední pedagogické škole nebo vyšší odborné škole.

Hypotéza č. 5: Výuka ve třídě s tělesně postiženým žákem je náročnější než v běžných třídách.

Ověření stanovených hypotéz by mělo napomoci dosažení stanovených cílů mé bakalářské práce a to jaká je role asistenta pedagoga ve vyučovacím procesem, zda je proces vyučování odlišný od běžného pro samotného pedagoga a jaké je postavení handicapovaných žáků v kolektivu svých spolužáků bez zdravotního handicapu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FORMÁLNÍ ROZDĚLENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH

V této kapitole si rozdělíme typy postižení a jejich možnosti vzdělávání. Také si popíšeme si zákonné ustanovení týkající se tělesně postižených a budeme se věnovat pomoci tělesně postižených prostřednictvím asistentů pedagogů. Ovšem jako první se podíváme na vzdělávání tělesně postižených v historii ČR.

1.1 Z historie speciálního vzdělávání

Na území České republiky se v závěru 19. a počátku 20. století se setkáváme se snahou o budování prvních forem speciálních vzdělávacích institucí. Jen v nich se mohly děti alespoň nějakým způsobem vzdělávat. Výstavba a rozvoj speciálních ústavů a škol odpovídaly tehdejšímu přesvědčení o jejich nutnosti pro poskytnutí vzdělání dětem s postižením. Dnes vysoce hodnotíme vznik a činnost zařízení, jako je Jedličkův ústav pro děti zmrzačené v Praze (1913), Ernestinum v Praze (1871), Ústav pro zmrzačené v Brně (1919) nebo Ústav pro děti zmrzačené a rachitické v Plzni (1921), přestože o integrovaném vzdělávání nelze hovořit (Valenta et. al., 2003).

Další rozvinutí vzdělávání dětí s postižením zaznamenáváme po roce 1950. Mimo rozvoje speciálního školství a ústavnictví dochází i k budování samostatné pedagogické disciplíny – speciální pedagogiky. ČR se vlivem obecných společenskopolitických poměrů stala takřka úplným dělením školství do dvou hlavních proudů. (obecný proud a proud, v němž děti nevyhověly náročným kritériím). V tehdejšímu systému mohl i „chybějící prst na jedné ruce“ znamenat umístění dítěte do speciální instituce (Valenta et. al., 2003).

Až v letech 1970-1989 se můžeme výjimečně setkat se vzděláváním konkrétního dítěte s postižením v běžném vzdělávání. Jednalo se pouze o výjimky vyvolány přáním rodičů. Tehdejší právní předpisy ovšem integraci neupravovaly a ani s ní nepočítaly. I vzdělávání učitelů bylo rozděleno do již výše zmíněných dvou proudů. (Valenta et. al., 2003).

1.2 Současnost speciálního školství

Z Listiny lidských práv a svobod, čl. 33 vyplývá, že každý má právo na vzdělání a školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdě-

lání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

1.2.1 Zákon č. 563/2004 Sb., školský zákon

Zákon č. 563/2004 Sb., školský zákon, v platném znění, přesně specifikuje jednotlivá postižení, a to následovně: dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

1.2.1.1 Zdravotní postižení

- mentální,
- tělesné,
- zrakové,
- sluchové postižení,
- vady řeči
- souběžné postižení více vadami,
- autismus,
- vývojové poruchy učení nebo chování.

1.2.1.2 Zdravotní znevýhodnění

- zdravotní oslabení,
- dlouhodobá nemoc,
- lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví

vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům nebo studentům se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky. Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou (zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

1.2.2 Vyhláška č. 73/2005 Sb.

Tato vyhláška přesně specifikuje zásady a cíle, formy vzdělávání žáků se zdravotním postižením, typy speciálních školy a organizaci speciálního školství včetně doporučeného počtu žáků ve třídách.

1.2.2.1 Zásady a cíle speciálního vzdělávání

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u kterých byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením a jejich rozsah a závažnost je důvodem k zařazení žáků do režimu speciálního vzdělávání. Speciální vzdělávání se poskytuje i žákům zařazeným do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.

1.2.2.2 Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je zajišťováno

- formou individuální integrace,
- formou skupinové integrace,
- ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením
- kombinací výše uvedených forem.

1.2.2.3 Typy speciálních škol

- mateřská škola pro zrakově postižené, základní škola pro zrakově postižené, střední škola pro zrakově postižené, konzervatoř pro zrakově postižené,

- mateřská škola pro sluchově postižené, základní škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené,
- mateřská škola pro hluchoslepé, základní škola pro hluchoslepé,
- mateřská škola pro tělesně postižené, základní škola pro tělesně postižené, střední škola pro tělesně postižené,
- mateřská škola logopedická, základní škola logopedická,
- mateřská škola speciální, základní škola praktická, základní škola speciální, odborné učiliště, praktická škola,
- základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení, základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování,
- mateřská škola při zdravotnickém zařízení, základní škola při zdravotnickém zařízení, základní škola speciální při zdravotnickém zařízení.

1.2.2.4 Organizace speciálního vzdělávání

Forma a obsah speciálního vzdělávání žáka a míra podpůrných opatření se stanoví podle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

Žáci se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají v základní škole nebo třídě základní školy samostatně určené pro tyto žáky, mohou mít na prvním stupni nejvýše 5 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 5 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování; na druhém stupni nejvýše 6 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 6 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování. Ve třídách, odděleních a studijních skupinách zřízených pro žáky se zdravotním postižením mohou být zařazeni žáci 2 i více ročníků. Ve třídách, odděleních a studijních skupinách určených pro žáky s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně 3 pedagogičtí pracovníci, z nichž 1 je asistent pedagoga. Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy. Ve vybraných předmětech se žáci se zdravotním postižením

v rámci svých možností mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a být zapojeni do všech činností školy v době mimo vyučování. Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání provádí ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a souhlasu zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců.

1.2.2.5 Počty žáků

Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky se zdravotním postižením má nejméně 6 a nejvíce 14 žáků s přihlédnutím k věku a speciálním vzdělávacím potřebám žáků. Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky s těžkým zdravotním postižením má nejméně 4 a nejvíce 6 žáků. K doplnění počtu žáků ve třídě, oddělení a studijní skupině mohou být na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka zařazeni i žáci bez zdravotního postižení. Jejich počet nepřesáhne 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině.

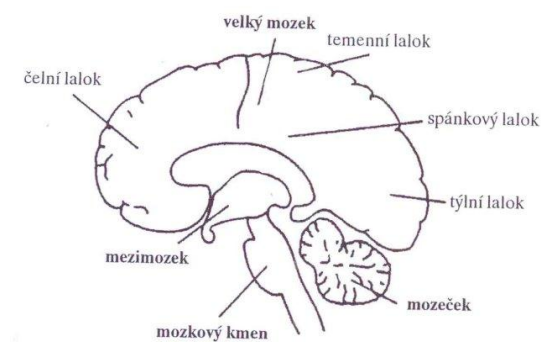
Ředitel školy může dělit třídy, oddělení a studijní skupiny na skupiny v souladu se školním vzdělávacím programem, pedagogickými, hygienickými, ekonomickými a prostorovými podmínkami, požadavky na bezpečnost žáků a ochranu jejich zdraví a charakterem předmětu. Ve třídě běžné základní nebo střední školy, v oddělení běžné konzervatoře a ve studijní skupině běžné vyšší odborné školy lze s přihlédnutím k rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáků individuálně integrovat nejvýše 5 žáků se zdravotním postižením. Při odborném výcviku ve střední škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením se skupiny naplňují do počtu stanoveného zvláštním právním předpisem, v ostatních případech se skupina při praktickém vyučování naplňuje do počtu 6 žáků (vyhláška č. 73/2005).

1.3 Vymezení kategorie tělesného postižení

Osoby s tělesným postižením mají společný znak – omezení pohybu. Tělesné postižení postihuje člověka v celé jeho osobnosti. Motorika, vnímání, kognice a emoce jsou sebe neoddělitelné a vzájemně propojené. Člověk označován jako tělesně postižený je omezen v

pohybových schopnostech v důsledku poškození podpůrného nebo pohybového aparátu nebo jiného organického poškození (Valenta et. al., 2003).

Pohyb je spouštěč procesů, které jsou řízené mozkiem. Pro pohyb jsou důležité tři lokality: mozková kůra, mozkový kmen a mozeček (obr. 1)

Obrázek 1 Mozek

1.3.1 Druhy tělesného postižení

- Mozkové pohybové poruchy – centrální tonusové poruchy, centrální koordinační poruchy, dětské mozková porucha (vznikají v natálním a postnatálním období), traumatické úrazy mozku, mozkové záněty, mozkové příhody, mozkové nádory, degenerativní onemocnění CNS (vznikají v pozdějším věku).
- Obrna míchy – nastává různým onemocněním a často úrazem páteře s následným poraněním míchy.
- Rozštěp páteře – vrozené postižení (vzniká nesprávným uzavřením páteřního kanálu).
- Spinální dětská obrna – napadá motorické přední míšní kořeny u dětí mezi druhým a desátým rokem. V ČR od roku 1958 probíhá očkování Sabinovou vakcínou.
- Svalová dystrofie – postižení svalstva.
- Osteognosis imperfekta – vrozená porucha, která vede ke značné lomivosti kostí (Valenta et. al., 2003).

2 INDIVIDUÁLNÍ INTEGRACE

Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka

- v běžné škole,
- v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, v oddělení nebo ve studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení. Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.

2.1 Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán se stanoví v případě potřeby především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy. Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Individuální vzdělávací plán je součástí dokumentace žáka.

Individuální vzdělávací plán obsahuje:

- údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,
- údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria,

- vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; u žáka střední školy se sluchovým postižením a studenta vyšší odborné školy se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah, případně další úprava organizace vzdělávání,
- seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek,
- jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
- návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává,
- předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu,
- závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.

Individuální vzdělávací plán je vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však 1 měsíc po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby. Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.

Ředitel školy seznámí s individuálním vzdělávacím plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem. Školské poradenské zařízení sleduje a dvakrát ročně vyhodnocuje dodržování postupů a opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu a poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu. V případě nedodržování stanovených opatření informuje o této skutečnosti ředitele školy (vyhláška 73/2005 Sb.).

2.2 Odborná pomoc tělesně postiženým

Tělesně postiženým žákům lze zajistit lepší zvládnání výuky a pohybu po škole nebo školském zařízení prostřednictvím asistenta pedagoga a osobním asistentem. Ovšem tyto dvě funkce spolu úzce souvisí. V praxi to často vypadá asi takto: asistent pedagoga úzce spolupracuje s vyučujícím při přípravě na výuku a pomáhá žákovi ve výuce, pomáhá tělesně

postiženému žákovi s dopravou po škole, ale i při zajištění jeho hygienických potřeb včetně stravování.

2.2.1 Asistent pedagoga

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. V případě potřeby pomáhat žákům s těžším zdravotním postižením se sebeobsluhou v době vyučování, na základě pokynů pedagogického pracovníka při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází. Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga (<http://www.mpvs.cz/cs/1084>).

2.2.2 Osobní asistent

Pracovní náplň osobního asistenta v souvislosti s účastí dětí se speciálními vzdělávacími potřebami ve vyučovacím procesu je doprovod dítěte do školy nebo školského zařízení před počátkem vyučování a jeho vyzvednutí ze školy nebo školského zařízení po skončení vyučování včetně dalších podpůrných činností nasmlouvaných zákonnými zástupci žáka (<http://www.mpvs.cz/cs/1084>).

2.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Z důvodu zdravotního postižení je třeba uplatňovat při vzdělávání těchto žáků kombinaci speciálně pedagogických postupů a alternativních metod s modifikovanými metodami používanými ve vzdělávání běžné populace. Tyto metody nacházejí uplatnění zejména při rozvíjení rozumových schopností, orientačních dovedností a při zlepšování sociální komunikace žáků, u nichž vzdělávání za použití běžných didaktických metod nepřináší potřebný efekt.

Základní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vyžaduje podnětné a vstřícné školní prostředí, které žákům umožňuje rozvíjení vnitřního potenciálu, podporuje jejich sociální integraci a směřuje je k celoživotnímu učení odpovídajícímu budoucímu pracovnímu uplatnění. Jedná se především o snížení počtu žáků ve třídě, podle individuální potřeby o zajištění dalšího pedagoga, případně podpůrné asistenční služby. Nezbytné je i získání základních znalostí z oblasti speciální pedagogiky u všech pedagogických pracovníků.

Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (dále jen RVP ZV) je východiskem pro tvorbu Školního vzdělávacího programu (ŠVP) a z nich vyplývajících individuálních vzdělávacích plánů určených pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách nebo třídách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním nebo v rámci jejich individuální integrace. Zároveň stanoví odpovídající podmínky pro vzdělávání těchto žáků.

Na úrovni ŠVP je možné přizpůsobit obsah vzdělávacích oborů vymezených RVP ZV pro vzdělávání žáků v souladu s jejich speciálními vzdělávacími potřebami, možnostmi a zdravotním stavem, při současném využití vhodných kompenzačních a didaktických pomůcek, speciálních učebnic, výukových programů.

Do ŠVP jsou zařazeny speciální vyučovací předměty (například znakový jazyk) a předměty speciálně pedagogické péče odpovídající speciálním vzdělávacím potřebám žáků podle druhu zdravotního postižení nebo znevýhodnění. Jedná se zejména o logopedickou péči, řečovou výchovu a komunikační dovednosti, o prostorovou orientaci a samostatný pohyb zrakově postižených a o sociální dovednosti.

Se souhlasem rodičů nebo zákonných zástupců žáka poskytují pomoc při identifikaci speciálních vzdělávacích potřeb a následném vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami školská poradenská zařízení zařazená do sítě škol, předškolních a školských zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče) a odborní pracovníci školního poradenského pracoviště (zejména speciální pedagog nebo psycholog).

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se může uskutečňovat ve škole nebo ve třídě samostatně zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo formou individuální integrace do běžných tříd. Ve všech organizačních formách vzdělávání

jsou žákům vytvářeny podmínky pro úspěšné vzdělávání a uspokojování jejich speciálních vzdělávacích potřeb (RVP 2004)

2.4 Školní vzdělávací program

Osmileté gymnaziální vzdělávání na valašském gymnáziu – zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

K nejpočetnější skupině patří žáci se specifickými poruchami učení (dále SPU). K poruchám učení patří především dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie, dyspraxie. Žáci přicházejí buď už s dříve diagnostikovanou poruchou nebo – pokud se projeví některá SPU později (většinou při zvýšené psychické zátěži) – jsou odesíláni po dohodě s rodiči na vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny, příp. jiného specializovaného psychologického pracoviště.

SPU žáků víceletého gymnázia mívají pouze menší závažnost, proto jsou tito žáci integrováni do běžné výuky. Pokud jsou poruchy učení těžšího stupně a vyžadují pravidelnou redukční péči, je pro žáka psychologicky vhodnější pokračovat v docházce na základní škole, kde je zajištěna pravidelná péče specializovaného pedagoga.

Přes plnou integraci těchto žáků do výuky samozřejmě se respektují zásady pro práci s dětmi s SPU:

- Podporuje se schopnost koncentrace častějším střídáním činností nebo krátkými přestávkami
- Pracuje se s žáky individuálně
- Respektuje se pracovní tempo žáků
- Častěji se opakuje probrané učivo
- Podporuje se snahu, chválí se při každém zlepšení výkonu
- Preferuje se ústní projev
- Omezuje se hlasité čtení z učebnic
- Používají se názorné pomůcky (efektivní výuka formou zapojení více smyslových analyzátorů)

Žáci se zdravotním postižením jsou vzděláváni formou individuální inteligence do běžných tříd. O zařazení dítěte do školy rozhoduje ředitel po dohodě s rodiči či zákonnými zástupci žáka na základě přijímacího řízení, dále lékařského či speciálně pedagogického vyšetření, a to s přihlédnutím k možnostem školy. Při realizaci vzdělávacího procesu je vycházeno z konkrétních zjištění a popisu vzdělávacích možností žáka, případně je vypracován individuální vzdělávací plán.

Za žáky se zdravotním znevýhodněním jsou považováni žáci dlouhodobě nemocní či jinak zdravotně oslabení. Důležitá je zde individuální péče pedagogů, ale i zájem a pochopení spolužáků a spolupráce s rodinou. Těmto žákům jsou poskytovány individuální konzultace, je respektován časový prostor potřebný na zvládnutí učiva.

Všechny záležitosti, které vyplynou z konkrétních případů, jsou konzultovány a plánovány vedením školy, výchovným poradcem, třídním učitelem a dalšími pedagogy. Dále je podle potřeby konkrétních potřeb zabezpečena individuální péče, pomoc asistenta pedagoga, odpovídající metody a normy práce, pravidelná spolupráce s rodiči, příp. příslušnými odbornými pracovníky. Vše koordinuje výchovný poradce (<http://www.mgvsetin.cz>).

2.5 Materiální zabezpečení

V této podkapitole bych chtěla uvést nejdůležitější materiální zabezpečení při integraci tělesně postižených žáků v běžných školách, třídách.

2.5.1 Obecné rozdělení technických prostředků

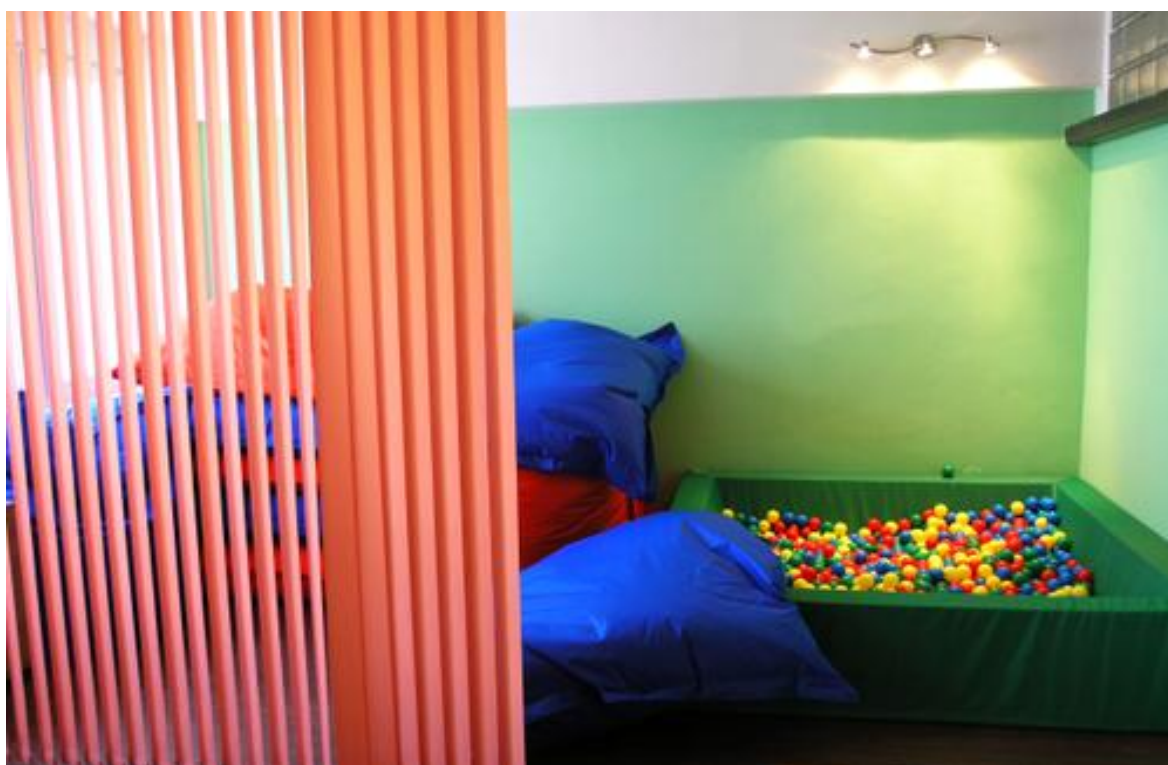
Obecně lze rozdělit technické prostředky použitelné pro vyučování takto:

- Zařízení pro nepromítaný záznam – technicky jednoduchá zařízení umožňující prezentaci určitých znázornění pro žáky (klasické tabule, magnetické tabule a flanelové tabule),
- Promítací technika – soubor přístrojů pro statickou projekci (diaprojektory, zpětné projektory) a dynamickou projekci (filmové projektory),
- Zvuková technika – magnetofony, rozhlasové přijímače, zařízení pro nácvik audio-orálních dovedností,

- Televizní technika – záznamové a reprodukční přístroje (videomagnetofony, video-přehrávače),
- Výukové počítače a technické výukové systémy – vyučovací automaty, zpětnova-zební komunikační systémy, různé technické systémy na bázi počítače,
- multimediální zařízení – technické prostředky pro výuku kombinující text, zvuk, obraz a fungující na interaktivním principu (Průcha, 2000).

2.5.2 Prostorové vybavení

Pro žáky se zdravotním postižením musí být ve školách uskutečňující vzdělávací program pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, zajištěny podmínky podle druhu jejich postižení včetně bezbariérového prostředí. V učebnách musí být vytvořeny relaxační koutky s odpovídajícím vybavením umístěné mimo prostor lavic, také se vyčleňuje prostor pro odkládání a uložení kompenzačních pomůcek (vyhláška 410/2005 Sb.).

Obrázek 2 Relaxační koutek na základní škole

2.5.3 Podpůrné prostředky

Podpůrnými prostředky se rozumí využití kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic, didaktických materiálů, využívání speciálních metod, forem, postupů a prostředků vzdělávání, poskytování pedagogicko–psychologických služeb a zajištění služeb asistenta pedagoga (Vyhláška č. 73/2005 Sb.).

Rehabilitační, kompenzační a učební pomůcky lze pořídit dvojím způsobem: zapůjčením ze SPC nebo nákupem z prostředků příplatku na zdravotní postižení (Müller a kol., 2004).

Příklady pomůcek pro tělesně postižené

(tato část je převzata z publikace Nápadník 2007, kterou vydala Liga za práva vozíčkářů)

Psací stroj se speciální klávesnicí – za srovnatelný lze uznat osobní počítač v případě, že počítač bude používán k přípravě budoucího povolání nebo k pracovní činnosti. V případě potřeby lze přispět i na pořízení speciálních úprav ovládacích prvků počítače.

Motorový vozík pro invalidy – za srovnatelnou pomůcku lze považovat jakoukoli tříkolku a čtyřkolku poháněnou pomocí spalovacího nebo elektrického motoru. Dále jsou to přídavná zařízení s elektrickým nebo spalovacím motorem k mechanickému vozíku.

Dvoukolo – je srovnatelné s rehabilitačními pomůckami pro udržování a rozvoj hybnosti a pro posilování postižených částí organismu. Jsou to pohybové trenažéry, speciální individuálně upravené tříkolky pro děti i dospělé, chodítka.

Šikmá schodišťová plošina – s ní je srovnatelný výtah nebo schodolez.

2.6 Učitel

Složky způsobilosti učitele pro úspěšný výkon jeho povolání:

- odborná způsobilost – příprava pedagogická, didaktická, psychologická,
- výkonová způsobilost – pracovní zdatnost podmíněná fyzickou a neuropsychickou schopností k zvládnutí pracovního vypětí,
- osobnostní způsobilost – vlastnosti vůle a charakteru, sociální zralost, schopnost mezilidských vztahů,

- společenská způsobilost – morální vlastnosti učitele jako nositele určitých hodnot,
- motivační způsobilost – ztotožnění se s rolí učitele (Průcha, 2002).

Učitelské kompetence podle Vašutové (2001): učitel všeobecně vzdělávacích předmětů na 2 stupni ZŠ a na SŠ by měl splňovat profesní standard:

1. kompetence oborově předmětová,
2. kompetence didaktická a psychodidaktická,
3. kompetence obecně pedagogická,
4. kompetence diagnostická a intervenční,
5. kompetence sociální, psychosociální a komunikativní,
6. kompetence manažerská a normativní,
7. kompetence profesně a osobnostně kultivující.

Pedagogická způsobilost se chápe jako souhrn vědomostí a dovedností v oblasti pedagogiky, didaktiky, pedagogické psychologie, jež jsou získávány příslušným studiem učitelského zaměření.

Některé předpoklady k učitelské profesi nelze získat odborným studiem, ale musí být zakotveny v osobnosti učitele jako vrozené nebo osvojené praxí (Průcha, 2002).

3 VZDĚLÁVÁNÍ V EVROPĚ

V této části bych chtěla nastínit jak probíhá vzdělávání zdravotně postižených dětí ve vybraných státech Evropské unie. Na základě této kapitoly pak každý může porovnat na jaké úrovni funguje speciální školství a vzdělávání zdravotně postižených dětí v České republice.

3.1 Belgie

V Belgii speciální výchova a vzdělávání zabezpečuje plnění povinné školní docházky až do 18 let věku. Školy se dělí na osm typů.

1. typ pro děti v lehčí mentální retardaci
2. typ pro děti se střední mentální poruchou
3. typ pro obtížně vychovatelné děti
4. typ pro tělesně postižené
5. typ pro děti s delším pobytem v nemocnici
6. typ pro děti se zrakovým postižením
7. typ pro žáky se sluchovými vadami
8. typ pro žáky s poruchami učení, lehčími poruchami chování, adaptace a logopedickými vadami.

Absolventi speciálních škol mohou pokračovat i ve studiu na vysoké škole (Brdek, Vychová, 2004).

3.2 Dánsko

V Dánsku převládá snaha o integraci dětí s různými druhy postižení do skupin dětí zdravých. Vedle běžných škol, kde existují zvláštní třídy a speciální vyučování v běžných třídách existuje celá řada institucí zajišťujících výchovu a vzdělávání postižených dětí. Například jde o domácího odborného poradce pro rodiče vychovávající děti doma, speciální školy pro smyslově postižené děti a mládež na úrovni základních a středních škol, střediskové školy internátního typu pro mentálně postižené děti, také cvičné školy orientované na zvládnutí základních oblastí života dítěte, komunální školy pro mládež sdružující žáky pod-

le věku, střediska speciálního vyučování pro těžce postiženou mládež (Brdek, Vychová, 2004).

3.3 Finsko

Ve Finsku se speciální výuka realizuje třemi způsoby:

- Speciální školy, určené pro zrakově, sluchově nebo lehce mentálně postižené děti. U dětí s méně vážným fyzickým postižením je tendence tyto děti integrovat do speciálních tříd v rámci běžných škol.
- Speciální třídy pro děti s lehčím stupněm postižení. Výuka je přizpůsobena tak, aby se co nejvíce blížila normálnímu vyučování a umožnila těmto žákům se později zapojit do dalšího vzdělávání.
- Speciální individuální výuka pro žáky s poruchami řeči a čtení, organizovanou pro žáky jinak navštěvující normální třídy.

Snahou je diagnostikovat co možná nejspolehlivěji žáky s různými poruchami a zajistit pro ně adekvátní způsoby výuky (Brdek, Vychová, 2004).

3.4 Německo

V Německu je nejběžnější institucí speciální škola. Převládá zde snaha o integraci postižených dětí a mládež mezi běžnou populací. Pro žáky s poruchami učení, chování, řeči a tělesně postižené existují integrované třídy na školách běžného typu a na speciálních školách. Speciálně-pedagogické podpůrné třídy poskytují žákům více času na zvládnutí učiva tím, že jsou učební plány a osnovy běžných škol rozloženy do více ročníků (Brdek, Vychová, 2004).

3.5 Velká Británie

Ve Velké Británii jsou speciální školy určeny dětem a mládeži znevýhodněným fyzicky, duševně nebo sociálně. I zde se věnuje velké úsilí integraci znevýhodněných dětí do běžných tříd. Národní kurikulum, které je určeno všem žákům, stanovuje také specifické podmínky výjimky pro jednotlivé typy znevýhodněných, eventuálně nemocných žáků (Brdek, Vychová, 2004).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Svůj výzkum jsem směřovala na zjištění vztahů tělesně postiženého žáka s ostatními žáky v běžné třídě, na materiální zajištění výuky pro tělesně postiženého, na pomoc asistenta pedagoga a náročnost výuky ve třídě s tělesně postiženým žákem v jednom valašském městě.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem bylo zjistit, jaké mají vztahy mezi sebou žáci a tělesně postižený žák.

4.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit zda si studenti vybírají za svého kamaráda tělesně postiženého spolužáka zda přítomnost tělesně postiženého žáka ve třídě má negativní či pozitivní vliv na ostatní spolužáky.

Díličními cíly bylo zjistit prostorové a materiální zajištění žáků a studentů s tělesným postižením na jednotlivých školách, vzdělání asistentů pedagogů/osobních asistentů, kteří se žákům s tělesným postižením pomáhají zvládat školní docházku a vztah asistentů pedagoga k tělesně postiženým žákům na jednotlivých stupních škol. A také zjistit, zda výuka a příprava na výuku je náročnější ve třídě s tělesně postiženým žákem než v běžné třídě, či nikoliv.

4.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl vybrán cíleně, jednalo se o 64 respondentů – žáků, 2 asistenty pedagoga pečující o tělesně postiženého žáka a 4 učitele vyučující ve třídách s integrovaných tělesně postiženým žákem, a to ve třídě tercie víceletého gymnázia a ve druhém ročníku třídy pedagogického lycea jednoho valašského města.

Jednalo se o věkovou skupinu 13-14 let a 16-17 let. V prvním případě šlo o smíšenou třídu a v druhém případě šlo pouze o dívčí třídu.

4.4 Metody výzkumu

Rozhodla jsem se pro kvalitativní i kvantitativní strategii. Pomocí těchto strategií budu moci dostatečně reflektovat názory jednotlivých asistentů a vyučujících. Cílem kvantitativního výzkumu je porozumění a to porozumění žákům v jejich sociálních situacích. Kvalitativní výzkum se snaží odhalit něčí zkušenosti s určitým sociálním jevem, o jehož podstatě ještě mnoho nevíme. Také mohou být použity k získání nových názorů. Metody tohoto výzkumu nám také mohou pomoci získat detailnější informace o daném jevu.

4.4.1 Polostrukturovaný rozhovor - interview

Polostrukturované interview je zřejmě vůbec nejrozšířenější podobou metody interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview. Při polostrukturovaném interview je vhodné použít následné inquiry, tedy upřesnění a vysvětlení odpovědi účastníka. Znamená to, že si necháváme například vysvětlit, jak danou věc myslí. Ověříme si, že jsem ji správně pochopili a interpretovali, klademe různé doplňující otázky a téma rozpracováváme do hloubky, do jaké je to užitečné vzhledem k cílům a definovaným výzkumným otázkám (Miovský, 2006).

4.4.2 Dotazník

Dotazník je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat pro různé typy průzkumů. Skládá se ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů. Oproti jiným typům průzkumů je možné prostřednictvím dotazníku získat informace s mnohem menší námahou a levněji. Dále se výsledná data dají mnohem jednodušeji zpracovávat.

4.5 Realizace výzkumu a sběr dat v terénu

Cílem výzkumu nebylo vytvořit statisticky reprezentativní obraz zkoumaného problému. Oslovila jsem osoby, které pracují jako asistenti pedagoga na třech školách v jednom městě valašského regionu a výzkum proběhl v období od dubna 2010 do března 2011. Výsledky proto nelze zobecňovat.

V měsíci lednu a únoru jsem oslovila ředitele dvou základních škol, kde jsem měla ověřeno, že se integraci tělesně postižených dětí věnují intenzivně, aby mi umožnili svůj výzkum provést i zde. Bohužel v obou případech mi výzkum nebyl umožněn, a to buď z důvodu naprosté nekomunikace nebo z důvodu jejich velké zaneprázdněnosti.

Všem respondentům byla zaručena anonymita, proto jsou v textu všechna jména nahrazena smyšlenými jmény. Každý respondent věděl, že jeho výpověď bude využita k výzkumnému účelu.

Rozhovory s asistenty jsem zaznamenávala na záznamové zařízení. Do výzkumu byli zahrnuti dvě osoby, kteří pracují jako asistenti pedagoga. Podmínka pro výběr respondentů byla jediná – pracovat jako asistent pedagoga, nebo osobní asistent. Se všemi jsem vedla polostrukturovaný rozhovor. Formulaci otázek a jejich způsob kladení vycházel z výpovědi respondentů. Délka rozhovorů se pohybovala od 12 do 15 minut. Velmi záleželo na otevřenosti a schopnosti respondenta se o dané rozprávět.

Při rozhovoru jsem si všímala vzájemného vztahu mezi asistentem a jemu svěřeným žákem, ale také emocí.

Rozhovory s vyučujícími jsem zaznamenávala za záznamové zařízení. Do výzkumu byli zahrnuti čtyři učitelé, kteří vyučují ve třídách s tělesně postiženými žáky. Se všemi jsem vedla polostrukturovaný rozhovor. Formulaci otázek a jejich způsob kladení vycházel z výpovědi respondentů. Délka rozhovorů se pohybovala od 3 do 10 minut. Velmi záleželo na otevřenosti a schopnosti respondenta se na dané rozprávět.

Dotazníky jsem rozdala ve třídách a ročnících, kde se nacházejí tělesně postižení žáci. Konkrétně se jednalo o tercii v osmiletém gymnáziu a o druhý ročník pedagogického lycea. Při vyplňování dotazníků jsem byla vždy přítomna a před vyplněním dotazníků jsem žákům vysvětlila způsob vyplňování. Velmi záleželo, jaký mají žáci vztah s tělesně postiženým žákem a také záleželo na tom, jak byli respondenti schopni a ochotni se na dané téma vyjádřit.

5 STANOVENÍ HYPOTÉZ

Při stanovování hypotéz jsem si rozdělila výzkumnou práci na tři části, a to: dotazník žákům, rozhovor s asistenty, rozhovor s učiteli a přemýšlela jsem jak nejlépe využít tyto výzkumné metody a co vlastně jednotlivými výzkumnými metodami i jednotlivých kategorií respondentů mohu získat.

5.1 Dotazník žákům/studentům pro vybrané věkové kategorie

H1: Žáci si za kamaráda nevybírají tělesně postiženého žáka.

H2: Žáci, kteří mají ve své třídě tělesně postiženého spolužáka, by si ho vybrali na svého kamaráda.

5.2 Polostrukturovaný rozhovor s asistenty pedagoga

H3: Prostorové a materiální zajištění ve sledovaných školách je vyhovující.

H4: Asistenti pedagoga ve sledovaných školách dosahují vzdělání zakončené maturitní zkouškou na střední pedagogické škole nebo vyšší odborné škole.

5.3 Polostrukturovaný rozhovor s učiteli

H5: Výuka ve třídě s tělesně postiženým žákem je náročnější než v běžných třídách.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

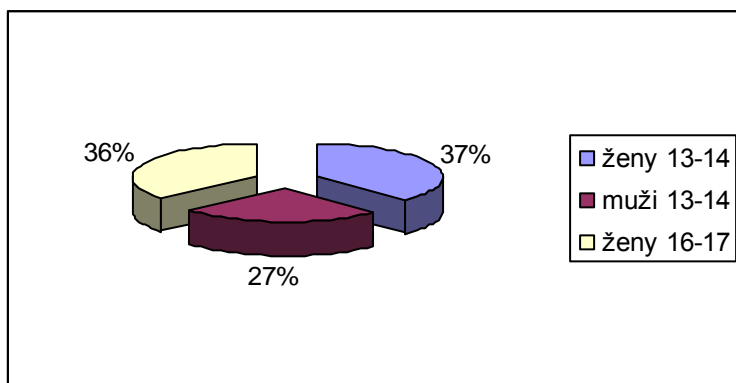
Data získaná jednotlivými výzkumnými metodami jsem musela následně zpracovat.

Dotazníky (viz příloha PIV): čárkovou metodou jsem vyhodnocovala do tabulek, které byly rozděleny podle věkových kategorií a k jednotlivým odpovědím jsem uvedla příslušnou čárku v dělení muž/žena. Po zpracování každého dotazníku jsem čárky sečetla a hodnoty přepsala do tabulek, ze kterým byly následně vytvořeny grafy.

Rozhovory: rozhovory jsem zaznamenávala na záznamové zařízení, které jsem následně uložila na pevný disk svého PC a doslovně jsem je přepsala. Rozhovory jsem si vytiskla a k tomu jsem si vzala přílohu PI, PII, PII a začala jsem klíčovat jednotlivé odpovědi. Následně jsem vyhodnotila všechny odpovědi jednotlivých rozhovorů.

6.1 Dotazníky

Na dotazník (viz Příloha IV) odpovídalo 64 respondentů, z toho bylo 24 žen ve věku 13-14 let (%), 23 žen ve věku 16-17 let a 17 mužů ve věku 13-14 let. Ve věku 16-17 muži neodpovídali, jelikož byli dotazníky rozdány v dívčí třídě.

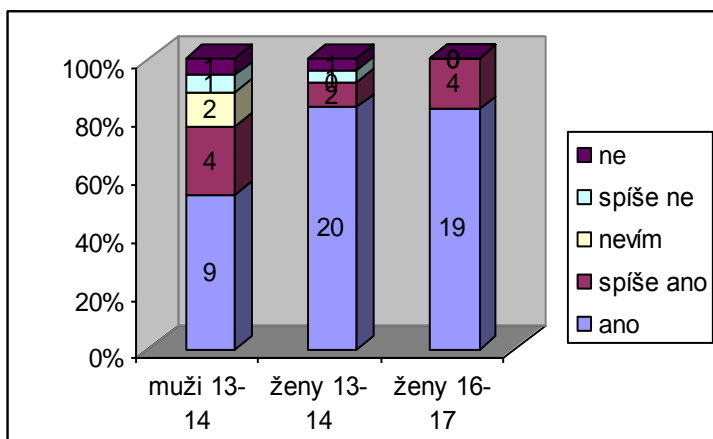

Obrázek 3 Rozdělení respondentů

1. Máš dobrého kamaráda, se kterým dokážeš sdílet různé osobní názory?

Tabulka 1 Máš dobrého kamaráda?

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	9	4	2	1	1	17
ženy 13-14	20	2	0	1	1	24
ženy 16-17	19	4	0	0	0	23
celkem	48	10	2	2	2	64
%	75	16	3	3	3	100

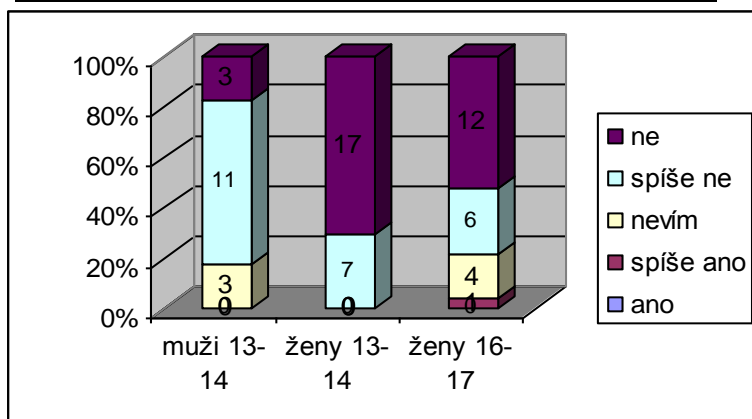
Obrázek 4 Máš dobrého kamaráda?

Z celkového počtu respondentů 64 žáků má dobrého kamaráda, se kterým dokážou sdílet různé osobní názory celkem 48 žáků, tj. 75 %, 10 žáků, tj. 16 % má spíše ano dobrého kamaráda a zbývajících 6 žáků, tj. 9 % neví, spíše nemá nebo nemá dobrého kamaráda (viz tabulka 1 a obrázek 4).

2. Vybíráš si kamaráda podle toho, jak vypadá?

Tabulka 2 Jak si vybíráš si kamaráda ?

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	Celkem
muži 13-14	0	0	3	11	3	17
ženy 13-14	0	0	0	7	17	24
ženy 16-17	0	1	4	6	12	23
celkem	0	1	7	24	32	64
%	0	2	11	38	50	100

Obrázek 5 Jak si vybíráš kamaráda?

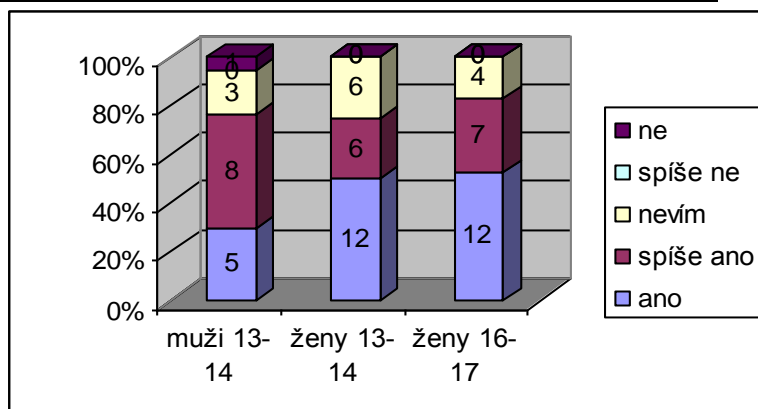
Otázkou č. 2 až otázkou č. 9 jsem chtěla zjistit zda žáci mají jen povrchové kamarádství a zda případná změna na vzhledu nebo prospěch může jejich kamarádství změnit.

Z výsledků otázky č. 2 (viz tabulka 2 a obrázek 5) jsem zjistila, že 32 žáků, tj. 50 % z celkových 64 si nevybírá kamaráda podle toho jak vypadá. 24 žáků, tj. 38 % spíše ne a 7 žáků, tj. 11 % neví podle čeho si vybírají kamarády a 2 žáci, tj. 2 % si spíše ano vybírají kamarády podle toho jak vypadají.

3. Vybíráš si kamaráda podle toho, jaké má povahové vlastnosti?

Tabulka 3 Jak si vybíráš si kamaráda ?

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	Celkem
muži 13-14	5	8	3	0	1	17
ženy 13-14	12	6	6	0	0	24
ženy 16-17	12	7	4	0	0	23
Celkem	29	21	13	0	1	64
%	45	33	20	0	2	100

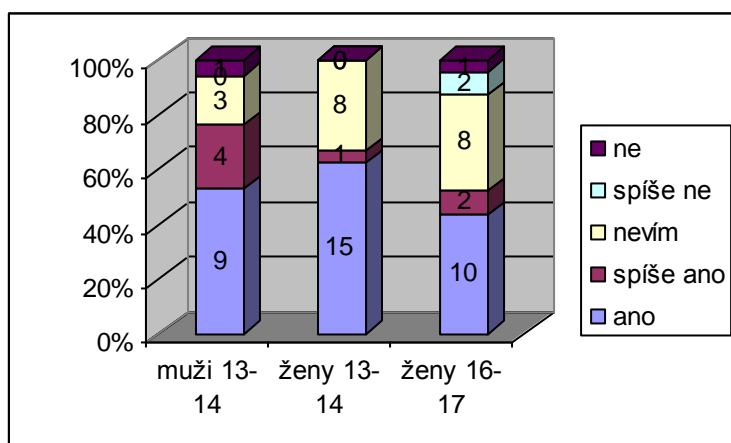
Obrázek 6 Jak si vybíráš kamaráda?

Z celkového počtu 64 žáků odpovědělo 29 žáků, tj. 45 % ano, tedy, že si kamaráda vybírá podle povahových vlastností. 21 žáků, tj. 33 % spíše ano, 13 žáků, tj. 20 % neví jestli si vybírá kamaráda podle povahových vlastností a zbývajících 1 žák, tj. 2 % si podle povahových vlastností nevybírá. Názorně je uvedeno v tabulce 3 a na obrázku 6.

4. Vybral by sis kamaráda, který je chytřejší než ty?

Tabulka 4 Chytřejší kamarád než ty?

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	9	4	3	0	1	17
ženy 13-14	15	1	8	0	0	24
ženy 16-17	10	2	8	2	1	23
Celkem	34	7	19	2	2	64
%	53	11	30	3	3	100

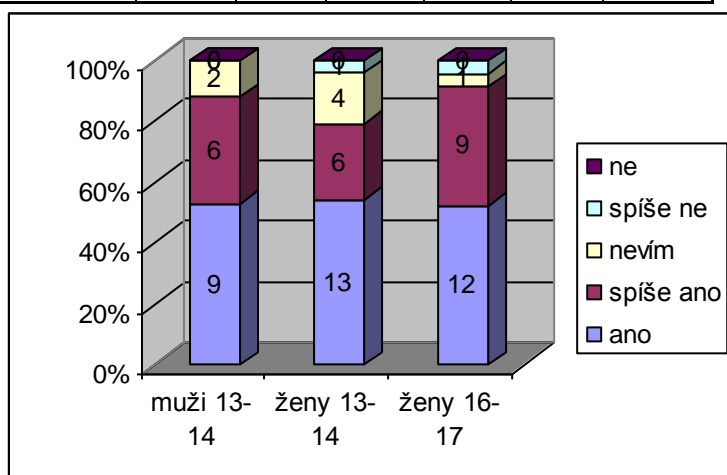
Obrázek 7 Chytřejší kamarád než ty?

Z celkových 64 žáků odpovědělo 34 žáků, tj. 53 %, že by si vybral kamaráda, který je chytřejší než on. 7 žáků, tj. 11 % spíše ano, 19 žáků, tj. 30 % neví a zbývající 4 žáci, tj. 6 % by si nevybralo a spíše nevybralo za svého kamaráda chytřejšího než on (viz tabulka 4 a obrázek 7).

5. Pokud je tento kamarád úspěšný, dokážeš s ním jeho úspěchy sdílet a nezávidět mu?

Tabulka 5 Sdílení úspěchů kamarádů.

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	9	6	2	0	0	17
ženy 13-14	13	6	4	1	0	24
ženy 16-17	12	9	1	1	0	23
Celkem	34	21	7	2	0	64
%	53	33	11	3	0	100

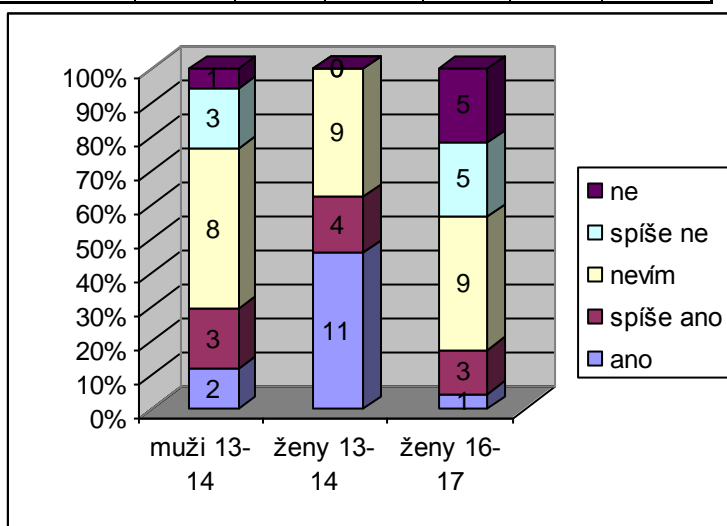
Obrázek 8 Sdílení úspěchů kamarádů

Z celkových 64 žáků 34 žáků, tj. 53 % by dokázalo s úspěšným kamarádem sdílet jeho úspěchy a nezávidět mu. 21 žáků, tj. 33 % spíše ano, 7 žáků, tj. 11 % neví a 2 žáci, tj. 3% by spíše nedokázalo s úspěšným kamarádem sdílet jeho úspěchy a nezávidět mu (tabulka 5 a obrázek 8).

6. Vybral by sis kamaráda, který je na invalidním vozíčku nebo jinak tělesně postižený?

Tabulka 6 Invalidní kamarád

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	2	3	8	3	1	17
ženy 13-14	11	4	9	0	0	24
ženy 16-17	1	3	9	5	5	23
Celkem	14	10	26	8	6	64
%	22	16	41	13	9	100

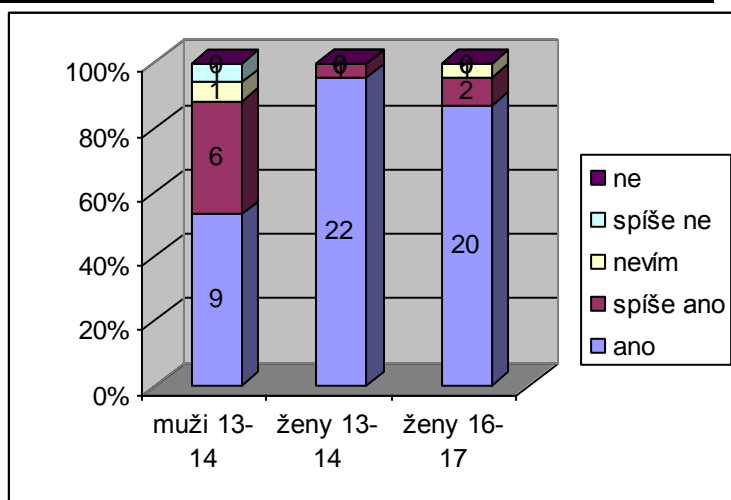
Obrázek 9 Invalidní kamarád

Z celkových 64 žáků 14 žáků, tj. 22 % by si vybrala za kamaráda na invalidním vozíčku nebo jinak tělesně postiženého. 10 žáků, tj. 16 % spíše ano, 26 žáků, tj. 41 % neví a 14 žáků, tj. 22 by si spíše nevybrala nebo nevybrala kamaráda na invalidním vozíčku nebo jinak tělesně postiženého. Názorně uvedeno v tabulce 6 a na obrázku 9.

7.a) Kdyby tvůj kamarád náhle onemocněl nevléčitelnou chorobou nebo zůstal omezený, zůstal bys jeho kamarádem?

Tabulka 7 Náhlá nemoc kamaráda

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	9	6	1	1	0	17
ženy 13-14	22	1	0	0	0	23
ženy 16-17	20	2	1	0	0	23
Celkem	51	9	2	1	0	63
%	81	14	3	2	0	100

Obrázek 10 Náhlá nemoc kamaráda

Z celkových 64 žáků 51 žáků, tj. 81 % by zůstal kamarádem i přes náhlé onemocnění a nebo omezení. 9 žáků, tj. 14 % spíše ano, 2 žáci, tj. 3 % neví a 1 žák, tj. 2 % by spíše nezůstal s kamarádem, který by náhle onemocněl nevléčitelnou chorobou. 1 žák se nevyjádřil na tuto otázku (viz tabulka 7 a obrázek 10).

7.b) Proč?

Toto se druhá část otázky, kde jsem chtěla zjistit konkrétní vztah kamarádství v závislosti na onemocnění, které by kamaráda nějakým způsobem omezilo.

Odpovědi dívek ve věku 13-14 let se ve většině případů shodly na tom, že kamarádství by žádná nemoc nebo úraz nenarušilo. Kamarádství si vykládají upřímně bez ohledu jak ten druhý vypadá nebo zda je nemocný nebo postižený. Žádná z těchto dívek neuvedla, že by se kamarádství rozpadlo na základě změny ve zdravotním stavu jejich kamaráda.

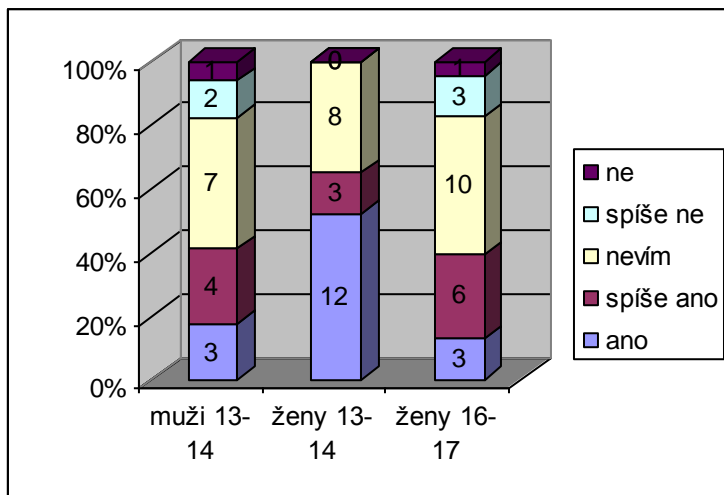
Odpovědi chlapců ve věku 13-14 let byly podobné těm předcházejícím, tedy dívkám ve stejné věkové skupině. Jen jeden respondent odpověděl, že pokud by jeho kamarád onemocněl nakažlivou nemocí, tak pak by se s ním přestal kamarádit.

Odpovědi dívek ve věku 16-17 let se ve všech odpovědích shodly v tom, že jejich kamarádství neovlivní žádná nemoc ani upoutání kamaráda na invalidní vozík. Stále je to jejich kamarád a nic to nemění.

8. Vybral by sis kamaráda, kterému se spolužáci smějí kvůli tomu, jak vypadá?

Tabulka 8 Jak vypadá kamarád?

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	3	4	7	2	1	17
ženy 13-14	12	3	8	0	0	23
ženy 16-17	3	6	10	3	1	23
celkem	18	13	25	5	2	63
%	29	21	40	8	3	100

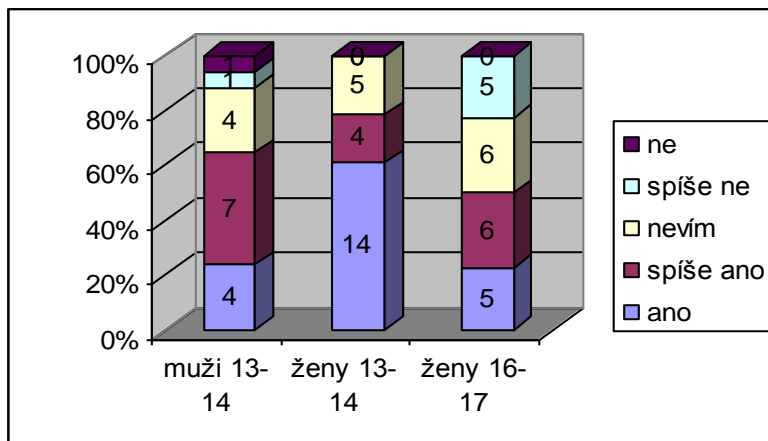
Obrázek 11 Jak vypadá kamarád?

Z celkových 64 žáků 18 žáků, tj. 29 % by si vybralo za kamaráda, kterému se spolužáci smějí, kvůli tomu jak vypadá. 13 žáků, tj. 21 % spíše ano, 25 žáků, tj. 40 % neví a 7 žáků, tj. 11 % by si spíše nevybralo nebo nevybralo kamaráda, kterému se spolužáci smějí, kvůli tomu jak vypadá. 1 žák se nevyjádřil na tuto otázku (viz tabulka 8 a obrázek 11).

9. Vybral by sis kamaráda, který je často nemocný?

Tabulka 9 Nemocný kamarád

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	4	7	4	1	1	17
ženy 13-14	14	4	5	0	0	23
ženy 16-17	5	6	6	5	0	22
celkem	23	17	15	6	1	62
%	37	27	24	10	2	100

Obrázek 12 Nemocný kamarád

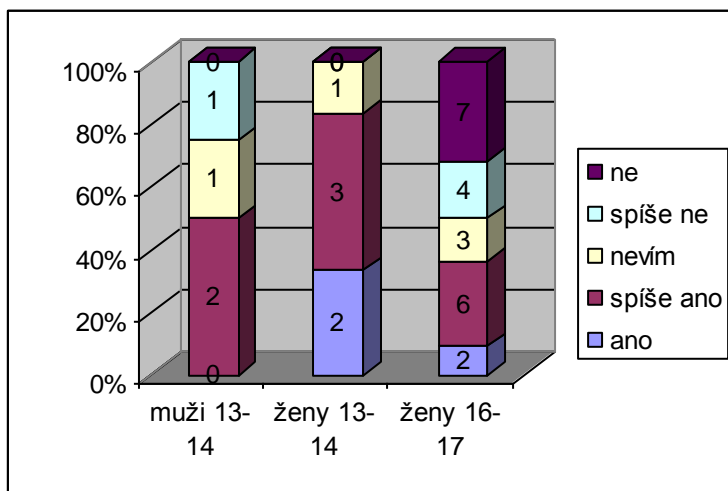
Z celkových 62 žáků 23 žáků, tj. 37 % by si vybrali za kamaráda, který je často nemocný. 17 žáků, tj. 27 % spíše ano, 15 žáků, tj. 24 % neví a 7 žáků, tj. 12 % by si spíše nevybralo nebo nevybralo kamaráda, který je často nemocný. 2 žáci se nevyjádřili na tuto otázku. Náhorně zobrazeno v tabulce 9 a na obrázku 12.

Část otázek podmíněné přítomnosti velmi nadaného spolužáka ve třídě jsem se ve své bakalářské práci nevěnovala. Zaměřila jsem se na tělesně postiženého spolužáka ve třídě a to na otázky č. 17 – č. 21. Tato část byla podmíněna tím, aby respondenti měli ve třídě tělesně postiženého spolužáka. Z celkových 64 vyplněných dotazníků vyhovělo této podmínce pouze 32 žáků, kteří odpovídali na následující otázky.

17. Vycházíš s tímto spolužákem dobře?

Tabulka 10 Jak vycházíš s postiženým kamarádem?

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	Ne	celkem
muži 13-14	0	2	1	1	0	4
ženy 13-14	2	3	1	0	0	6
ženy 16-17	2	6	3	4	7	22
celkem	4	11	5	5	7	32
%	12	34	16	16	22	100

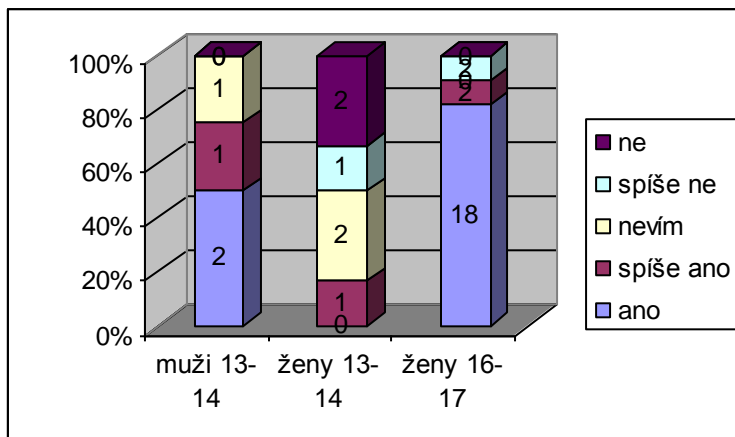
Obrázek 13 Jak vycházíš s postiženým kamarádem?

Z celkových 32 žáků 15 žáků, tj. 47 % dobře vychází nebo spíše dobře vychází s tělesně postiženým spolužákem. 5 žáků, tj. 16 % neví a 12 žáků, tj. 38 % spíše dobře nevychází nebo nevychází s tělesně postiženým spolužákem (viz tabulka 10 a obrázek 13).

18. Máš pocit, že je vaše třída tímto tělesně postiženým spolužákem nějakým způsobem znevýhodněna?

Tabulka 11 Znevýhodněná třída

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	2	1	1	0	0	4
ženy 13-14	0	1	2	1	2	6
ženy 16-17	18	2	0	2	0	22
celkem	20	4	3	3	2	32
%	62	13	9	9	6	100

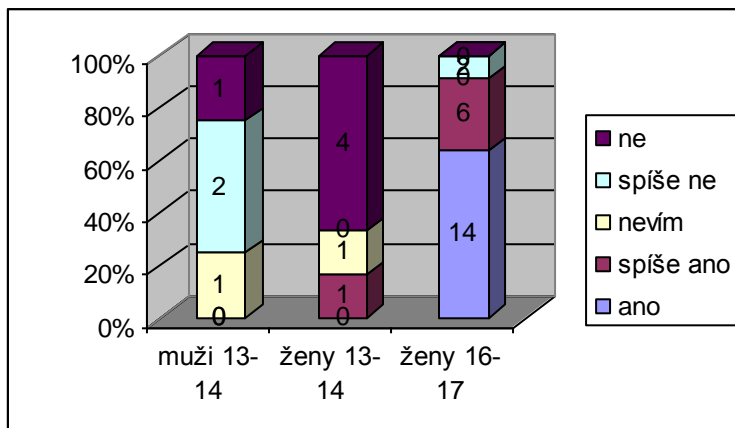
Obrázek 14 Znevýhodněná třída

Z celkových 32 žáků 24 žáků, tj. 76 % má pocit nebo spíše má pocit, že jejich třída je tělesně postiženým žákem nějakým způsobem znevýhodněna. 3 žáků, tj. 9 % neví a 5 žáků, tj. 15 % spíše nemá pocit nebo nemá pocit, že jejich třída je nějakým způsobem znevýhodněna tělesně postiženým spolužákem (viz tabulka 11 a obrázek 14).

19.a) Máš pocit, že přítomnost tělesně postiženého spolužáka má nějaké negativní dopady pro vaši třídu?

Tabulka 12 Negativní dopady na třídu

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	0	0	1	2	1	4
ženy 13-14	0	1	1	0	4	6
ženy 16-17	14	6	0	2	0	22
Celkem	14	7	2	4	5	32
%	44	22	6	13	16	100

Obrázek 15 Negativní dopady na třídu

Z celkových 32 žáků 21 žáků, tj. 66 % má pocit nebo spíše má pocit, že jejich třída díky přítomnosti tělesně postiženého žáka má nějaké negativní dopady na jejich třídu. 2 žáci, tj. 6 % neví a 9 žáků, tj. 29 % spíše nemá pocit nebo nemá pocit, že přítomnost tělesně postiženého žáka v jejich třídě má negativní dopady pro jejich třídu. Názorně zobrazeno v tabulce 12 a na obrázku 15.

19.b) Proč?

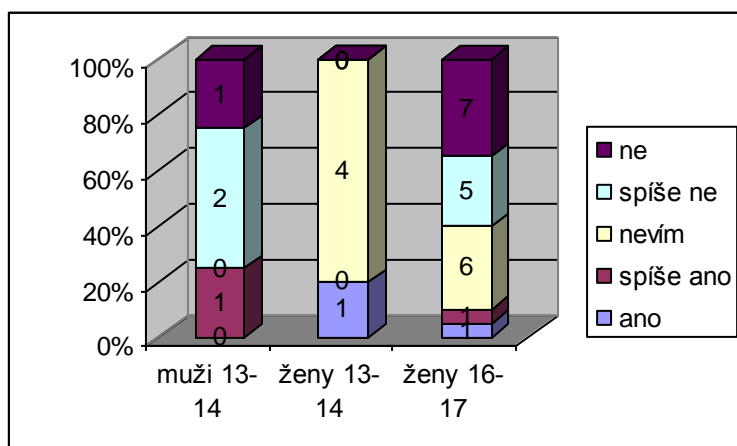
V této části otázky jsem chtěla zjistit konkrétní negativní dopady při přítomnosti tělesně postiženého žáka ve třídě. Respondenti nebyli moc sdílní.

Dívky ve věku 13-14 let a chlapci ve věku 13-14 let nemají pocit, že by postižený žák v jejich třídě nějak zvlášť negativně ovlivňoval výuku v jejich třídě. Postižený žák v jejich třídě je brán, jako by byl „normální“. Naopak to pociťují dívky ve věku 16-17 let, které uvedly, že postižený žák v jejich třídě využívá výhod a nadřování od učitelů a tím toho postiženého žáka nemají rádi.

20.a) Je pro tebe tělesně postižený spolužák pozitivním přínosem?

Tabulka 13 Pozitivní přínos postiženého žáka

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	0	1	0	2	1	4
ženy 13-14	1	0	4	0	0	5
ženy 16-17	1	1	6	5	7	20
celkem	2	2	10	7	8	29
%	7	7	34	24	28	100

Obrázek 16 Pozitivní přínos postiženého žáka

Z celkových 32 žáků odpovědělo na tuto otázku 29 žáků. Pro 4 žáky, tj. 14 % je tělesně postižený spolužák pozitivním přínosem. 10 žáci, tj. 34 % neví a pro 15 žáků, tj. 52 % není nebo spíše není tělesně postižený spolužák pozitivním přínosem (viz tabulka 13 a obrázek 16).

20.b) Proč?

V této části otázky jsem chtěla znát konkrétní pozitivní přínosy tělesně postiženého spolužáka ve třídě.

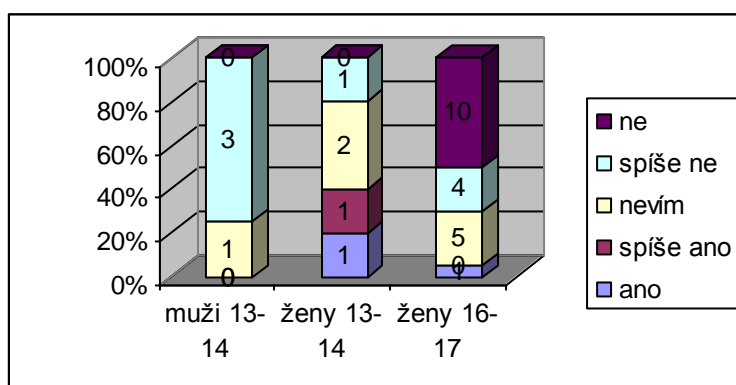
Dívky i chlapci ve věku 13-14 let pocítují pozitivní přínos tělesně postiženého žáka v tom, že se naučí chovat k postiženým lidem a také v tom, že mají více času na pochopení učiva.

Dívky ve věku 16-17 let tělesně postiženého žáka rády nemají, proto si ho nevšímají, nerozumí mu, i když jedna dívka odpověděla, že aspoň zjistí, jak se takový člověk cítí.

21.a) Chtěl bys tělesně postiženého spolužáka za svého kamaráda?

Tabulka 14 Kamarádství s tělesně postiženým

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	celkem
muži 13-14	0	0	1	3	0	4
ženy 13-14	1	1	2	1	0	5
ženy 16-17	1	0	5	4	10	20
celkem	2	1	8	8	10	29
%	7	3	28	28	34	100

Obrázek 17 Kamarádství s tělesně postiženým

Z celkových 32 žáků odpovědělo na tuto otázku 29 žáků. 3 žáci, tj. 10 % by chtěli nebo spíše chtěli za kamaráda tělesně postiženého spolužáka. 8 žáci, tj. 28 % neví a 18 žáků, tj. 62 % by nechtěli nebo spíše nechtěli za svého kamaráda tělesně postiženého spolužáka (viz tabulka 14 a obrázek 17).

21.b) Proč?

V této části otázky jsem chtěla znát konkrétní důvody vzniku nového kamarádství.

Dívky ve věku 13-14 let neví jestli by si za kamaráda vybrali tělesně postiženého žáka a pokud ano, tak je to z toho důvodu, že mu může být oporou, budu mít jiný pohled na svět. Pokud ne tak proto, že tělesně postiženého žáka nepoznaly víc. Chlapci ve věku 13-14 let v naprosté většině by nechtěli za kamaráda tělesně postiženého žáka, protože je postižený i jinak a otravuje. Dívky ve věku 16-17 let by za kamaráda tělesně postiženého žáka také nechtěly, protože ji nemusí, nerozuměli by si, protože ji nemají rády a dělá ze sebe chudáčka, protože je jiná, nemá smysl pro kolektiv.

6.2 Rozhovory s asistenty pedagoga

Uskutečnila jsem dva rozhovory s asistenty pedagoga, kteří se starají o tělesně postiženého žáka. Nyní vždy uvedu otázku, i z jejím číslem, které je uvedeno v Příloze I a v Příloze II a poté vyhodnocení získaných odpovědí.

Druh školy, ve které asistent pedagoga/osobní asistent pracuje: Jednalo se vždy o střední školu. V prvním případě o pedagogické lyceum a v druhém o víceleté gymnázium.

Pohlaví žáka/studenta: V prvním případě šlo dívku a v druhém o chlapce.

Doba, jak dlouho o žáka asistent pedagoga pečuje: V obou případech asistentky pečovaly o žáka necelý školní rok.

Kde žák působil dříve a jakým způsobem se vzdělával: V obou případech žáci chodili na základní školu zřizovanou Selesiánským sdružením Dona Boska, která se specializuje na handicapované žáky. V obou případech měli rovněž žáci svého asistenta.

Jak je žák postižen/ znevýhodněn (rozbor postižení, anamnéza apod.): V obou případech se jednalo o žáky, kteří prodělali dětskou mozkovou obrnu a poté zůstali tělesně postiženi. V prvním případě dívka je schopná se s pomocí pohybovat po prostorách školy, ale mimo budovu se musí přepravovat na invalidním vozíku. V druhém případě je chlapec zcela připoután na invalidní vozík, není schopen se sám najíst ani sám si obstarat hygienické potřeby.

Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

Jedna asistentka má střední pedagogickou školu a 4-semestrové studium pro učitelky MŠ speciální pedagogiky pro postižené děti a druhá asistentka má střední školu s maturitou oborem sociální péče.

Jak dlouho pracujete na této pozici?

Jedna asistentka pracuje 8 měsíců a druhá 3 roky.

Vzděláváte se dále v oblasti, ve které nyní pracujete? A jakým způsobem?

Jedna asistentka je kmenově zaměstnána ve společnosti, která se věnuje postiženým dětem a na nějaké kurzy tam chodí druhá asistentka se dále vzdělává samostudiem.

Pohlaví asistenta pedagoga a jeho věk?

Obě asistentky jsou ženy a na věk jsem se neptala.

Uveďte důvody, které vás vedly k volbě tohoto povolání?

Jedna asistentka má od malička vypěstovanou vlastnost pomáhat postiženým a druhá asistentka pracuje s různě postiženými dětmi od roku 1989, převážně v pozici učitelky mateřské školy, ale důvod volby tohoto povolání mi nesdělila.

Je Vaše práce adekvátně uznávána a ohodnocena?

Při této otázce se obě asistentky shodly, že jejich práce není ani uznávána ani dostatečně finančně ohodnocena.

Chcete tuto práci dělat i nadále a jak dlouho?

Obě asistentky by tuto práci chtěly dělat i nadále, pokud by byla lépe finanční ohodnocena.

Jaké jsou podmínky ve škole pro žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním? (dostupnost učeben, školního stravování, bezbariérovost apod.)

V prvním případě se jedná o školu, která není bezbariérová, je nutno převážet žáky na vozíku mezi budovami a to oklikou. Tím, že je žákyně schopna se pohybovat s pomocí po schodech, tak se dostane do všech prostor školy. Přesun po budově je pomalý a žákyni o přestávkách nezbyvá čas na svačinu nebo toaletu. V druhé případě se škola částečně bezbariérová. V prostorách školy, které zatím žák užívá je osobní výtah a bezbariérové najezdy

mezi budovami. Ovšem jsou učebny, jako jazykové, do kterých se nedostane, protože zde není zajištěn bezbariérový vstup.

Jakým způsobem je výuka žákům/studentům se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním ulehčena, umožněno snadnější pochopení probírané látky, jaké jsou použité didaktické prostředky a pomůcky?

V prvním i v druhém případě tělesně postižení žáci nepotřebují ani nevyužívají žádné speciální pomůcky.

Jak probíhá hodnocení žáků/studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním v jednotlivých předmětech?

V prvním případě je žákyně uvolněna z tělesné výchovy a místo toho dochází na rehabilitace. Jinak žádné jiné úlevy nebo zvýhodnění nemá. V druhém případě je žák uvolněn z tělesné výchovy, není klasifikovaný díky svému postižení rukou ani z geometrie.

Jaký máte vztah k Vám svěřenému žákovi/studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním?

V prvním případě je vztah žákyně a asistentky kamarádský a vzájemně se respektují. V druhém případě má, dle slov asistentky, žák respekt z asistentky a žák umí využívat svého postižení ve svůj prospěch.

Jak váš svěřený žák/student se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním tráví volný čas?

V prvním případě žákyně aktivně zpívá ve sboru, navštěvuje divadlo, jezdí na různá soustředění pěveckého sboru. Její postižení ji v jejích aktivitách nijak neomezuje. V druhém případě žák ve škole nemá kamarády, volný čas tráví doma u počítače televize nebo při relaxaci se psem. Volný čas tráví převážně o samotě.

6.3 Rozhovory s vyučujícími

Uskutečnila jsem čtyři rozhovory s učiteli. Podmínkou bylo, aby učili ve třídě s tělesně postiženým žákem. Znění otázek jsem měla vypracováno tak, abych získala výpověď učitele, který učí nadaného, ale i tělesně postiženého žáka. Ovšem pro účely mé bakalářské práce jsem využila pouze druhou část otázek (otázka 5 až 9), a to otázky zaměřující se na tělesně postižené žáky.

Nyní vždy uvedu otázku, i z jejím číslem, které je uvedeno v Příloze III a poté vyhodnocení získaných odpovědí.

5) Máte v některé z tříd, ve kterých učíte, nějakého zdravotně postiženého žáka?

Všichni čtyři oslovení učitelé učí nebo učili tělesně postiženého žáka. Byla to podmínka pro výběr daných respondentů.

6) Ovlivňuje přítomnost zdravotně postiženého žáka náročnost přípravy na výuku v této třídě oproti jiným třídám? A pokud ano, jak?

Ze čtyř respondentů dva uvedli, že přítomnost zdravotně postiženého žáka na náročnost přípravy na výuku ani na výuku samotnou nemá vliv. Ovšem dva odpověděli, že náročnost výuky a přípravu na výuku ovlivňuje a uvedli, že převážně se jedná o přípravu textů pro testy, přípravu učiva do elektronické podoby apod. Také uvedli, že spolupracují s asistenty pedagoga při přípravách.

7) Je učivo probíráno důkladněji než v jiných třídách na úkor např. opakování nebo rozšířených specifik?

Na tuto otázku tři ze čtyř respondentů odpověděli, že jejich výuka nijak neovlivňuje jinak běžnou výuku. Jeden respondent odpověděl, že se při většinu věnování se zdravotně postiženému žákovi, může dostat do skluzu.

8) Používáte ve třídě se zdravotně znevýhodněným žákem nějaké specifické pomůcky a jaké?

Dva respondenti uvedli, že v rámci svých předmětů nepotřebují speciální učební pomůcky, jeden uvedl, že využívá běžné pomůcky, které mohou využívat i ostatní žáci. Jeden respondent uvedl, že v rámci svých předmětů začal využívat audiovizuální techniku pro streemo-

vání počítačové sítě s tím, aby mohli promítat výuku v odborných učebnách, do kterých nemá žák přístup, jelikož škola není bezbariérová.

9. Vyhovují Vám tyto pomůcky a pokud ano, v jak?

Vzhledem k tomu, že tři ze čtyř respondentů odpověděli, že speciální pomůcky nevyužívají, byli stejně negativní i v této otázce. Ovšem dva respondenti uvedli, že využívají elektronický zápis učiva, který žákům rozešlou na mail. Do budoucna připravují umístění těchto příprav do web školy. Jeden respondent se ještě vrátil tzv. streamování, které řeší nepřístupnost učeben, kdy žák zůstává v kmenové učebně spolu s asistentem pedagoga.

6.4 Shrnutí výzkumu

Pro úplnost je nutno dodat, že výzkum byl proveden na dvou konkrétních školách. Dotazníky byly rozdány ve třídách, kde spolu dotazovanými žáky chodí i tělesně postižení žáci a pomáhají jim asistenti pedagoga. S těmito asistenty byly uskutečněny rozhovory. Dále byly provedeny rozhovory s učiteli, kteří v těchto třídách učí nebo učili.

Dotazníky

Z dotazníkového šetření mezi žáky, kteří mají ve svém kolektivu tělesně postiženého žáka vyplynulo, že z 91 % mají dobrého kamaráda, s kterým z 86 % dokáží sdílet jeho úspěchy a nezávidět mu. Kamaráda si z 88 % nevybírají podle toho jak vypadá, ale 88 % podle povahových vlastností a i kdyby byl chytřejší než oni, z 64 % by stále byl jejich kamarád.

Kdyby si vybírali kamaráda, tak 38 % by tělesné postižení potenciálních kamarádů neovlivnilo jejich rozhodnutí ale náhlá nemoc, úraz nebo pohybové omezení by z 95 % neovlivnilo jejich kamarádství.

Při zaměření na konkrétního tělesně postiženého žáka se odpovědi rozcházejí v závislosti na vzájemných vztazích. Již není tak zcela jednoznačný názor na konkrétního tělesně postiženého žáka, kdy z výzkumu vyplynulo, že s tělesně postiženým spolužákem vychází dobře 47 %, ale že nevychází dobře uvedlo 38 %. Téměř jednotně, to z 76 %, cítí žáci, že je jejich třída přítomností tělesně postiženého žáka nějakým způsobem znevýhodněna a také, že jeho přítomnost má negativní dopady na jejich třídu, a to z 66 %.

52 % spolužáků necítí pozitivní přínos tělesně postiženého žáka v jejich třídě a 62 % by tohoto konkrétního tělesně postiženého spolužáka nechtělo za svého kamaráda.

Z výše uvedeného vyplývá, že žáci jsou schopni akceptovat postižení, nemoc nebo omezení po úraze svým dosavadním kamarádům, ale konkrétního tělesně postiženého spolužáka neuznávají, považují ho za přítěž v jejich třídě a za kamaráda by jej z většiny nechtěli.

Rozhovory s asistenty pedagoga

O konkrétní tělesně postižené žáky se starají asistenti pedagoga, kteří mají alespoň středoškolské vzdělání pedagogického směru nebo sociálního zaměření. Zajišťují tělesně postiženým žákům především mobilitu po prostorách školy, jelikož sledované školy nejsou zcela bezbariérové a při zabezpečení hygienických potřeb žáka. Vzájemný vztah mají dobrý a vědí jak tělesně postižený žák tráví volný čas.

Rozhovory s učiteli

Všichni dotázaní učitelé učili nebo učí tělesně postiženého žáka. Příprava na výuku nebo výuka není nijak zvlášť ovlivněna přítomností tělesně postiženého žáka ve třídě. Speciálních pomůcek pro zdravotně postiženého žáka nevyužívají. Pouze ve dvou případech využívají zápis v elektronické podobě, předem zaslán na maily žáků. Novinkou, která mě zaujala je tzn. streamování, což je „snímání“ konkrétní odborné učebny s tím, aby mohla být promítána výuka do jiné učebny, odkud může sledovat žák průběh výuky spolu s asistentem. Tento způsob výuky je určen především tělesně postiženým žákům, kteří nejsou schopni se před bariéru školy dostat do odborné učebny, ale také dlouhodobě nemocným žákům.

ZÁVĚR

V teoretické části jsem se zabývala předpisy a postupy, jak má asistent pedagoga, ale i vedení školy, ve které je zaměstnán takový asistent pedagoga, připravovat individuální vzdělávací plány a celkovou výuku s handicapovaným žákem v běžném kolektivu, ale také objasněním termínů zdravotně postižený žák a jejich možnosti vzdělávání. Myslím, že jsem tento cíl splnila v rámci možností a v rozsahu bakalářské práce.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit zda si žáci vybírají za svého kamaráda tělesně postiženého spolužáka zda přítomnost tělesně postiženého žáka ve třídě má negativní či pozitivní vliv na ostatní spolužáky. Tento cíl jsem splnila a to s tímto výsledkem: žáci mají své kamarády, které i při nemoci nebo úrazu dokáží akceptovat. Ovšem konkrétního tělesně postiženého žáka by za svého kamaráda převážně nechtěli, cítí především negativní vlivy na jejich třídu souvislosti s tělesně postiženým žákem.

Dílními cíli bylo zjistit prostorové a materiální zajištění žáků s tělesným postižením na jednotlivých zvolených školách, vzdělání asistentů pedagogů, kteří se žákům s tělesným postižením pomáhají zvládat školní docházku a vztah asistentů pedagoga k tělesně postiženým žákům na jednotlivých stupních škol. A také zjistit, zda výuka a příprava na výuku je náročnější ve třídě s tělesně postiženým žákem než v běžné třídě, či nikoliv.

Prostorové zajištění nebylo ani v jednom případě ideální, i když daná škola se snaží situaci řešit. Materiální zajištění bylo bez problémů. Vzdělání asistentů pedagogů bylo středoškolské s pedagogickým nebo sociálním zaměřením. Příprava na výuku není nijak zvlášť náročnější než v běžné třídě.

Hypotéza H1: Žáci si za kamaráda nevybírají tělesně postiženého žáka, se mi na základě výzkumné metody potvrdila.

Hypotéza H2: Žáci, kteří mají ve své třídě tělesně postiženého spolužáka, by si ho vybrali na svého kamaráda, se mi nepotvrdila. Žáci by si ve většině odpovědí tělesně postiženého žáka za kamaráda nevybrali.

Hypotéza H3: Prostorové a materiální zajištění ve sledovaných školách je vyhovující, je potvrzena pouze částečně. Tělesně postiženým žákům je uvedené zajištění umožněno za pomoci asistenta pedagoga nebo při zajištění tzn. streamování.

Hypotéza H4: Asistenti pedagoga ve sledovaných školách dosahují vzdělání zakončené maturitní zkouškou na střední pedagogické škole nebo vyšší odborné škole byla potvrzena. Jedna asistentka má středoškolské pedagogické vzdělání a speciální 4-semestrový vzdělávací kurz a druhá středoškolské vzdělání s oborem sociální péče.

Hypotéza H5: Výuka ve třídě s tělesně postiženým žákem je náročnější než v běžných třídách, se nepotvrdila. Oslovení učitelé nepřipustili, že by výuka ve třídě s tělesně postiženým žákem byla náročnější.

Myslím si, že jsem ve své bakalářské práci dosáhla stanovených cílů z hlediska role asistenta pedagoga ve vyučovacím procesu, odlišnosti vyučování pro samotného pedagoga a postavení handicapovaných žáků v kolektivu svých spolužáků bez zdravotního handicapu.

Domnívám se, že všechny cíle stanovené pro tuto bakalářskou práci byly splněny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAZALOVÁ B. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2006. ISBN 80-210-3971-X.
- [2] BRDEK M., VYCHOVÁ H. *Evropská vzdělávací politika*. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 80-86395-96-0.
- [3] BOLDIŠ P. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: část 2 Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. © 2004. URL: <<http://boldis.cz/citace/citace2.ps>>.
- [4] ČAČKA O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-7239-060-0.
- [5] ČÁP J., MAREŠ J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- [6] DANILOV M. A., BOLDYREV N. I. *Metodologické problémy pedagogiky a metodiky výzkumů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976.
- [7] LANGMILER J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X.
- [8] LINHART J. *Slovník cizích slov*. Litvínov: Dialog, 2007. ISBN 80-7382-005-6.
- [9] MÁLKOVÁ G. *Zprostředkované učení*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-585-1.
- [10] MICHALÍK J. *Školská integrace se zdravotním postižením na základních školách České republiky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1045-1.
- [11] MIOVSKÝ M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [12] NAKONEČNÝ M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-2000-690-7.
- [13] PAŘÍZEK, V.: *Učitel a jeho povolání*. Praha: SNP, 1988.
- [14] PRŮCHA J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- [15] PRŮCHA J. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.
- [16] *Rámcový vzdělávací program*. Praha: Infra, 2005. ISBN 80-86666-24-7.
- [17] RENOTIÉROVÁ M., LUDÍKOVÁ L., et al. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-244-1475-9.

- [18] SEDLÁČKOVÁ Š. *Školní vzdělávací program pro osmileté gymnaziální vzdělávání*. ©2009. URL: http://www.mgvsetin.cz/website/studium/webpage%5B2%5D/svp_8_lete_od_1.9.2009/_downloadFile.php>.
- [19] ŠENKÝŘOVÁ R. *Úvod do základů terminologie pro speciální pedagogii*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1993. ISBN 80-210-2996-X.
- [20] ŠIMONÍK O. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0.
- [21] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina lidských práv a svobod.
- [22] VALENTA M., et al. *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0698-5.
- [23] VALENTA M., et al. *Herní specialista v somatopedii*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 978-80-244-2137-7.
- [24] VAŠUTOVÁ, J.: *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. Praha: Pedagogická fakulta, 2001.
- [25] VÍTKOVÁ M., VÍTEK J. *Somatopedické aspekty*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-134-0.
- [23] Zákon č. 561/2001 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- [24] Vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP ZV Rámcový vzdělávací program pro základní školství

SPU Specifické poruchy učení

ŠVP Školní vzdělávací program

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Mozek.....	18
Obrázek 2 Relaxační koutek na základní škole	25
Obrázek 3 Rozdělení respondentů	35
Obrázek 4 Máš dobrého kamaráda?.....	36
Obrázek 5 Jak si vybíráš kamaráda?	37
Obrázek 6 Jak si vybíráš kamaráda?	38
Obrázek 7 Chytřejší kamarád než ty?	39
Obrázek 8 Sdílení úspěchů kamarádů.....	40
Obrázek 9 Invalidní kamarád.....	41
Obrázek 10 Náhlá nemoc kamaráda	42
Obrázek 11 Jak vypadá kamarád?.....	44
Obrázek 12 Nemocný kamarád.....	45
Obrázek 13 Jak vycházíš s postiženým kamarádem?	46
Obrázek 14 Znevýhodněná třída	47
Obrázek 15 Negativní dopady na třídu	48
Obrázek 16 Pozitivní přínos postiženého žáka	49
Obrázek 17 Kamarádství s tělesně postiženým.....	50

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Máš dobrého kamaráda?	36
Tabulka 2 Jak si vybíráš si kamaráda ?.....	37
Tabulka 3 Jak si vybíráš si kamaráda ?.....	38
Tabulka 4 Chytřejší kamarád než ty?.....	39
Tabulka 5 Sdílení úspěchů kamarádů.	40
Tabulka 6 Invalidní kamarád	41
Tabulka 7 Náhlá nemoc kamaráda.....	42
Tabulka 8 Jak vypadá kamarád?	43
Tabulka 9 Nemocný kamarád	44
Tabulka 10 Jak vycházíš s postiženým kamarádem?	45
Tabulka 11 Znevýhodněná třída	46
Tabulka 12 Negativní dopady na třídu.....	47
Tabulka 13 Pozitivní přínos postiženého žáka	49
Tabulka 14 Kamarádství s tělesně postiženým.....	50

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: ÚDAJE O DÍTĚTI/STUDENTOVI, KTERÉMU SE VĚNUJE ASISTENT PEDAGOGA/OSOBNÍ ASISTENT	65
PŘÍLOHA P II: ZÁZNAMOVÝ ARCH VEDENÉHO POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU	66
PŘÍLOHA P III: ZÁZNAMOVÝ ARCH VEDENÉHO POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU	67
PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK	68
PŘÍLOHA P V: PŘEPIS ZVUKOVÉHO ZÁZNAMU ROZHOVORŮ S PEDAGOGY	72
PŘÍLOHA P VI: PŘEPIS ZVUKOVÉHO ZÁZNAMU ROZHOVORŮ S ASISTENTY	83

**PŘÍLOHA P I: ÚDAJE O DÍTĚTI/STUDENTOVI, KTERÉMU SE VĚNUJE ASISTENT
PEDAGOGA/OSOBNÍ ASISTENT**

Údaje o dítěti/studentovi, kterému se věnuje asistent pedagoga

Druh školy, ve které asistent pedagoga/osobní asistent pracuje:

Pohlaví žáka/studenta:

Doba, jak dlouho o žáka/studenta asistent pedagoga pečuje:

Kde žák/student působil dříve a jakým způsobem se vzdělával:

Jak je žák/student postižen/ znevýhodněn(rozbor postižení, anamnéza apod.):

PŘÍLOHA P II: ZÁZNAMOVÝ ARCH VEDENÉHO POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

Záznamový arch vedeného polostrukturovaného rozhovoru

1. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Jak dlouho pracujete na této pozici?
3. Vzděláváte se dále v oblasti, ve které nyní pracujete? A jakým způsobem?
4. Pohlaví asistenta pedagoga a jeho věk?
5. Uveďte důvody, které vás vedly k volbě tohoto povolání?
6. Je Vaše práce adekvátně uznávána a ohodnocena?
7. Chcete tuto práci dělat i nadále a jak dlouho?
8. Jaké jsou podmínky ve škole pro žáky/studenty se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním? (dostupnost učeben, školního stravování, bezbariérovost apod.)
9. Jakým způsobem je výuka žákům/studentům se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním ulehčena, umožněno snadnější pochopení probírané látky, jaké jsou použité didaktické prostředky a pomůcky?
10. Jak probíhá hodnocení žáků/studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním v jednotlivých předmětech?
11. Jaký máte vztah k Vám svěřenému žákovi/studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním?
12. Jak váš svěřený žák/student se speciálními vzdělávacími potřebami se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním tráví volný čas?

PŘÍLOHA P III: ZÁZNAMOVÝ ARCH VEDENÉHO POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

Záznamový arch vedeného polostrukturovaného rozhovoru

1. Máte v některé z tříd, kde učíte, nějakého velmi nadaného žáka?
2. Ve třídě s takovým žákem, je výuka nějak více náročná na přípravu než v jiných třídách? A pokud ano, v jakém směru?
3. Ovlivňuje přítomnost velmi nadaného žáka kvalitu i kvantitu probírané látky pro ostatní studenty?
4. Ze svých zkušeností posuďte, zda se zvyšuje či zmenšuje se počet nadaných žáků? (za posledních 10 let)
5. Máte v některé z tříd, ve kterých učíte, nějakého zdravotně postiženého žáka?
6. Ovlivňuje přítomnost zdravotně postiženého žáka náročnost přípravy na výuku v této třídě oproti jiným třídám? A pokud ano, jak?
7. Je učivo probíráno důkladněji než v jiných třídách na úkor např. opakování nebo rozšířených specifik?
8. Používáte ve třídě se zdravotně znevýhodněným žákem nějaké specifické pomůcky a jaké?
9. Vyhovují Vám tyto pomůcky a pokud ano, v jak?

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Milá studentko, milý studente,

jsem v posledním ročníku bakalářského studia Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento dotazník je vytvořen proto, aby zjistil jaké názory má současná mládež na velmi nadané nebo tělesně postižené spolužáky a kamarády. Dotazník je anonymní, proto se nikam **NEPODEPISUJTE**. Prosím Vás o co největší **UPŘÍMNOST** při jeho vyplňování – jedná se o vědecký výzkum, ve kterém mají pravdivé odpovědi velkou cenu.

Jsem: (označte prosím křížkem)

- MUŽ
- ŽENA

Věk:

Datum vyplnění dotazníku: (den, měsíc, rok; xx.xx.xxxx)

Dále se prosím, věnujte samotnému dotazníku. Jedná se o kombinovaný dotazník, ve kterém budete křížkovat **jednu** z nabízených alternativ (ANO až NE) nebo budete doplňovat slovní odpovědi.

Děkuji za vyplnění

Martina Hromadová

1. Máš dobrého kamaráda/kamarádku, se kterým dokážeš sdílet různé osobní názory?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

2. Vybíráš si kamarády podle toho, jak vypadá?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

3. Vybíráš si kamarády podle toho jaké má povahové vlastnosti?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

4. Vybral by sis kamaráda, který je chytřejší než ty?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

5. Pokud je tento kamarád/kamarádka úspěšný/úspěšná, dokážeš s ním jeho úspěchy sdílet a nezávidět mu?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

6. Vybral by sis kamaráda, který je na invalidním vozíčku nebo jinak tělesně postižený?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

7.a) Kdyby tvůj kamarád/kamarádka náhle onemocněl nevyléčitelnou chorobou nebo zůstal po úrazu pohybově omezený, zůstal/a bys jeho kamarádem/kamarádkou?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

7.b) Proč?

.....

8. Vybral by sis kamaráda, kterému se spolužáci smějí kvůli tomu, jak vypadá?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

9. Vybral by sis kamaráda, který je často nemocný?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

Pokud máš ve své třídě velmi nadaného spolužáka odpověz na otázky č. 10 - 16

10. Vycházíš s tímto spolužákem dobře?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

11.a) Máš pocit, že učitelé tohoto žáka nějak upřednostňují?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

11.b) Proč?

.....

12. Přináší ti něco pozitivního takový spolužák v tvé třídě?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

13.a) Má jeho přítomnost nějaké negativní dopady pro vaši třídu? (kromě uvedených v bodu 11.)

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

13.b) Proč?

.....

14.a) Je pro tebe takový spolužák pozitivním přínosem?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

14.b) Proč?

.....

15.a) Chtěl bys ho za svého dobrého kamaráda?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

16.b) Proč?

.....

Pokud máš ve své třídě nějakým způsobem tělesně postiženého spolužáka, odpověz na otázky č. 17 - 21

17. Vycházíš s tímto spolužákem dobře?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

18. Máš pocit, že je vaše třída tímto spolužákem nějakým způsobem (např. v četnosti a druhem případných exkurzí apod.) znevýhodněna?

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

19.a) Máš pocit, že jeho přítomnost nějaké negativní dopady pro vaši třídu? (kromě uvedených v bodu 18)

ANO SPÍŠE ANO NEVÍM SPÍŠE NE NE

19.b) Proč?

.....

20.a) Je pro tebe takový spolužák pozitivním přínosem?

ANO

SPÍŠE ANO

NEVÍM

SPÍŠE NE

NE

20.b) Proč?

.....

21.a) Chtěl bys ho za svého dobrého kamaráda?

ANO

SPÍŠE ANO

NEVÍM

SPÍŠE NE

NE

21.b) Proč?

.....

Děkuji Vám za trpělivost při vyplnění dotazníku!!!!

PŘÍLOHA P V: PŘEPIS ZVUKOVÉHO ZÁZNAMU ROZHOVORŮ S PEDAGOGY

Vysvětlivky: M – tazající se (Martina Hromadová)

U – odpovídající (učitel)

Rozhovor s učitelkou učící v tercií osmiletého gymnázia

M: Chtěla jsem bych se zeptat na několik otázek, které se týkají mé bakalářské práce. A tento rozhovor Vám nezabere více než 10 minut.

M: Jako učitelka máte ve třídách, kde učíte, nějakého velmi nadaného žáka?

U: ano, mám

M: je příprava na výuku ve třídě s takovým žákem náročnější než v jiných třídách? A pokud ano, jak?

U: ano, je to o něco náročnější, protože pro tohoto žáka si musím v konkrétně ve svém předmětu chystat náročnější úlohy, abych ho zabavila

M: hm, aby se nenudil?

U: ano

M: Ovlivňuje přítomnost velmi nadaného žáka kvalitu i kvantitu probírané látky pro ostatní studenty?

U: ano, protože pokud potom spolu v rámci vymezené části hodiny diskutujeme o daných příkladech, tak zbytek třídy poslouchá a tak jsou i tací, které se připojí a chápou i látku, kterou se budeme učit až o rok později

M: jak dlouho učíte?

U: dohromady učím 7 let.

M: ze svých zkušeností, za dobu své praxe, se zvyšuje nebo zmenšuje počet nadaných dětí?

U: řekla bych, že asi je to stejné, ale se jim věnuje, nebo se odchyťávají v dřívějším věku

M: a kdybychom to přirovnali tady k naší škole, tak je... jaká je četnost v ročníku

U: hm v ročníku. Tak pokud bychom vzali, že v ročníku jsou dvě třídy nebo tři třídy, tak se dá mluvit, že by se v daném ročníku dal najít jeden velmi nadaný žák.

M: dobře teď půjdeme na tu druhou stranu. Máte v některé z tříd, ve kterých učíte, nějakého zdravotně postiženého žáka?

U: ano, měla jsem v předchozí roky

M: Ovlivňuje přítomnost zdravotně postiženého žáka náročnost přípravy na výuku v této třídě oproti jiným třídám? A pokud ano, jak?

U: zase to ovlivňuje a to konkrétně v těch speciálních přípravách, nebo musím mít hodně dopředu rozvržené co budu probírat, aby bylo možno asistentku takového žáka požádat, aby určité materiály namnožila a potom už jen doplňovali do textu, aby nemuseli všechno z tabule přepisovat.

M: abych to doplnila, tzn. aby i asistentka musí být připravená?

U: ano, asistentka musí být informována o tom co se bude probírat a co by si měli dopředu nachystat, okopírovat materiály, nebo z učebnice jsme domluveni na speciálních cvičeních

M: Je učivo probíráno důkladněji než v jiných třídách na úkor např. opakování nebo rozšířených specifik?

U: no je pravda, že takovýmto handicapovaným žákům se snažím věnovat více (že třeba něčemu nerozumí) ale v rámci toho opakuje vlastně celá třída, stane se, že jsme nějaký úsek hodně opakovali, tak se člověk dostane i eventuálně i do skluzu časového

M: Používáte ve třídě se zdravotně znevýhodněným žákem nějaké specifické pomůcky a jaké?

U: určitě, tak třeba do matematiky jsme měli modely prostorových těles, to je vlastně co se týká předmětu. Tito žáci mají třeba taky své specifické pomůcky, třeba v rámci rehabilitace, třeba na protažení končetin, procvičení prstů, na tu jemnou motoriku

U no co ještě.... No vím, že v zeměpise jsou různě zohledňováni... to záleží na konkrétním postižení, jak jsou omezeni. Zařazuje se víc prezentací, takového něčeho názornějšího

M: dobře, vy učíte matematiku, takže když bychom váš předmět a ty pomůcky, které využíváte, nebo jste využívala, tak a vyhovují vám? A pokud ano jak? Nebo jestli byste měla nápad na něco jiného?

U: pomůcky, které já jsem využívala v matematice jsou běžné a běžně dostupné, a vlastně slouží, bych řekla i nehandicapovaným žákům. Není to absolutně nic speciálního, prostě pokud se zadařilo něco získat, jako ty tělesa, tak nejenom ten handicapovaný to může využít třeba pro lepší představu, ale běžně se to využívá třeba v rámci geometrie

M: dobře, tak já vám děkuji

Rozhovor s učitelem učící v třetím ročníku pedagogického lycea

M: Máte v některé z tříd, kde učíte, nějakého velmi nadaného žáka?

U: neuvědomuji si to

M: dobře tak vynecháme tu první část a pojďme na toho postiženého..

M: Máte v některé z tříd, ve kterých učíte, nějakého zdravotně postiženého žáka?

U: Ano, první ročník šestiletého gymnázia a pedagogické lyceu, druhý ročník a učím fyziku

M: Ovlivňuje přítomnost zdravotně postiženého žáka náročnost přípravy na výuku v této třídě oproti jiným třídám? A pokud ano, jak?

U: z mého úhlu pohledu ne

M: a když bych vzala toho gymnazistu, tak tam taky ne?

U: taky ne! Já si myslím, že jeho schopnosti mentální jsou stejné jako u ostatních děcek a nepozoruji na něm, že bych musel nějakým způsobem výuku nějakým způsobem nějak upravovat a zaměřovat se přímo na něj. Tam je třeba výhoda, že má sebou tu asistentku, že ona mu píše zápisky, nebo zápisky dostává v elektronické podobě, to je úleva té výuku, protože dřív se muselo čekat se zápisky u těchto žáků a teď v podstatě už odpadá.

M: Je učivo probíráno důkladněji než v jiných třídách na úkor např. opakování nebo rozšířených specifik?

U: Ne!

M: Používáte ve třídě se zdravotně znevýhodněným žákem nějaké specifické pomůcky a jaké?

U: Ano, začali jsem využívat audiovizuální techniku pro streamování počítačové sítě, s tím, že bychom potom mohli promítat výuku v odborných třídách, do kterých nemá ten žák teď přístup, protože škola není bezbariérová

M: a řešíte, do budoucna, že byste toto nějak vyřešili?

U: v plánu toto v tomto okamžiku není. My jsme v současné době částečně bezbariérovou,

M: jasně tam je to přizemí

U: a internát, ten je v podstatě bezbariérový absolutně, kde je v jedné třídě studentka, které tím, že je budova bezbariérová, nemá žádný problém. I tady řešíme, že spustíme to streamování v jedné odborné učebně a zpřístupníme ji to nabude žádný problém

Nevím nakolik to bude i pro ni přínosem. Pokud je tento člověk více nemocný, je tato docházka do školy méně častá, tak já tím, že se ty přednášky dají streamovat, tak já nejenom jemu, ale máme v plánu některé z těch přednášek i nahrávat a bude to přístupné na webu školy s tím, že on si to bude moci kdykoliv pustit,

M: tak to je skvělé!

U: tak takovou má vizi, tak a když jsou tady ty specifika, a chceš i tuto informaci, to specifikum je to, že oni mají delší čas při odpovězení otázek v písemce..

M. jasně on má spastické ruce, píše déle..

U: přesně tak, to je ...připravený test a nezdržovat se vypisováním otázek, pak tam je, že například úkol: dokumenty, kde si může pomoci formulářů vytvořit písemky, teď je to o tom se k tomu dostat a trochu zkrátit některé z těchto věcí a už jsem to ve svých předmětech zkusil, a dle mého názoru je to nesmírně příjemné a zjistil jsem, že dokážou psát na počítači rychleji než rukou, tady zkrátka začíná být drobný problém, když to opravuji, mak to přečtu, a ty odpovědi si vytisknu, protože Dokumenty neumí pracovat se slovními odpověďmi, protože jsou to většinou slovní odpovědi a rovnou si je buduji, dostanu nějaký výsledek a ten ohodnotím známkou. Takže v tomhle směru, je třeba velký přínos.

Rozhovor s učitelkou učící v tercii osmiletého gymnázia

M:chtěla bych vám položit několik otázek, které se týkají má bakalářské práce, a položím vám pár otázek více než takových deset minut. V některé z tříd, nebo tam kde učíte, máte nějakého nadaného žáka?

U: no dokonce několik

M:a když byste to rozebrala, tak v ročníku jeden, dva nebo když bychom to na ročníky rozebrali

U:tak to určitě nejde, ale jinak mám v té své třídě několik mimořádně nadaných dětí ale v každé třídě se najde nějaký mimořádně nadaný

M:a můžu se zeptat co učíte teda

U:český jazyk a dějepis

M:dějepis hm,a když teda vezmeme nechat to na vás jestli se zaměříte svou třídu nebo na třídu, ve které učíte. Když se chystáte na takovou třídu nebo v ní učíte, je příprava na hodinu ve třídě s takovým žákem nějak více náročná než v jiných třídách, kde se někdo takový nevyskytuje

U:no vzhledem k tomu, že po 30 letech nebo více než 30 letech vím co a jak a zas tak náročné to není, je fakt, že se těm velmi nadaným taky musím věnovat. Teď jsou spíše trendy se věnovat spíše těm co zaostávají ty také potřebují pomoc, ale i těm nadaným se věnuji také.

M: a jak, dáváte jim navíc úkoly, nebo vyhledávání

U:no zadání to by bylo asi časem pro ně nudné, ale spíše sleduju jak fungují v té hodině, aby se nenudili což je taky docela důležité a navíc vycházím z toho co by oni chtěli vědět a to většinou zaujmu

M: no to je pravda, protože tím je zaujmete

U:no to ano

M:ovlivňuje nějak přítomnost takového nadaného žáka kvalitu i kvantitu probírané látky? Pro ostatní? Myslím tím smyslem, že jakoby táhne tu třídu někam dál.

U: ano nadaný žák většinou tu třídu táhne, ale říkám to nemusí být jen velmi nadaný žák, může to být žák velmi pracovitý, který má velmi dobré výsledky to určitě a jsou takové momenty, třeba Vám uvedu dnešní případ kdy probíhá vyučování je v té třídě více nadaných žáků a probírám tam úvahu. A tam se projeví A tam jsou tahouni, takových příkladů je samozřejmě celá spousta.

M: a teďka, vy jste říkala, že učíte 30 let, nebo více než 30 let a když byste to shrnula, je takových to dětí více nadaných nebo méně nebo pracovitých, nebo snaživých

U: je pravda, že v určitém okruhu znalostí a vědomostí asi 20 let, se ti studenti přeci jen jsme se otevřeli světu, takže ono je to poznat, na druhou stranu spoustu studentů se snaží najít svou řadu, protože rodiče většina volného času jim zabere jakýsi virtuální svět takže nedá se to tak říct jen myslím, že upadalo čtení, což velice sehrálo roli , ale u mě ne protože museli studenti vždycky umět číst a ať si jim to líbilo nebo nelíbilo přesto všechno se jim zvětšovaly znalosti, vědomosti slovní zásoba, atd..

M: takže kdybychom to shrnuli, já jich méně takových dětí? Asi ano?

U: tak to nejde říct , jestliže mluvíte o nadaných dětech, mluvíte o dětech které jsou vybaveny určitých nadáním případně inteligenčním qocientem což nemusí být vždycky výhoda, že. a ale otázka je, že čím víc je kantor více zkušenější tím víc těch dětí vidí. Já jsem učila studenta, který v době dříve jste se zprávou z poradny dostala také výšku IQ a já jsem tušila, že je to mimořádně nadaný student a přesto měl trojky. A měl IQ 132 což je opravdu hodně ale ono se to často pojí s těmi poruchami dys a oni mívají problémy a za další on v tom určitém okruhu vrstevníků, protože taky když je nepřiměřený počet dívek a chlapců samí chlapi a představte si člověka, který přijde před nějaký problém a on má úkol vyřešený během několika vteřin a ti ostatní se pracně dostávají oni se taky stávají terčem posměšku , šikany

M: já to sama znám ze své zkušenosti, my jsme měli takového spolužáka

U: a tím, že je nadaný nemusí mít nejlepší známky a navíc to není jestli má nějakou sociální inteligenci nebo tak, on často, přiznejme si je nemá. ono spíš já se musím přiznat, že mám ráda děti, které nejsou stejné

M: tak a teď půjdeme k té druhé půlce otázek. Ať vás dlouho nezdržuji. Máte v některé z tříd, nebo jste měla nějakého zdravotně postiženého žáka?

U: ano už několik

M: a ovlivňuje jeho přítomnost nějak výuku a přípravu na výuku? Když bysme vzali, že jste tam učila, učila jste tam ty své předměty tak ovlivňovala jeho přítomnost přípravu na výuku a samotnou výuku? A pokud ano jak?

U: zcela určitě ovlivňuje, samozřejmě záleží o jaké postižení se jedná, do jaké míry, záleží z jakého prostředí a záleží také na spolužácích. Co se týká té přípravy tam je potřeba se zaměřit v prve řadě na takovou tu vstřícnost a vnímání ze strany toho vyučujícího a připravit především tu třídu

M: dobře a i v těch přípravách, když bych proto vzala samotnou tu výuku

U: po té obrně, což byl já jsem se na to připravila, takže oni psali diktát, takže on pouze doplňoval jen tvrdé, měkké i/y prostě to co jsem tam sledovala, jaká jev tam byl. Je to pracné, ale nepřepadalo mi to nijak těžké, zvlášť my jsme měli ty pracovní sešity, kdy se to někdy dá použít že musíte ten diktát opsat a vynechat ty to už potom trvá poměrně dlouho, protože musíte spočítat ty jevy, které sledujete a s ohledem na tu jeho vadu musíte po něm to ani nežádat

M: on to necítí, jasně. Hm

U: zvláště když je tam dyslexie, dysgrafie, nevím

M: a tak pudem ještě dál, když probíráte výuku, tak probíráte ji důkladněji třeba díky tomu postiženému žákovi, třeba na úkor nějakých nadstandardů nebo tak?

U: to v žádné případě. Tam prostě musí být určitý standard. Má možnost se zeptat, to jistě, ale kdybych to... samozřejmě, něco jiného, on má určité předpoklady, aby tady mohli studovat, ale kdybych učila na základní škole, tam jsem učila dlouho tak to nedokážu až tak posoudit, i když to gymnázium plní ten druhý stupeň základní školy tak přece jen je to výběr. Já tohle nejsem schopna kvalifikovat možná ano, jestli by mi zůstalo, to co jim zůstane v základní škole takže asi bych to musela nějak řešit ale spíš člověk bere kde jsou meze toho dítěte a spíš člověk bere ohledy to dítě nebylo v těžkém stresu.

M: dobře a když jste učila v takové třídě potřebovala jste nějaké pomůcky pro takového žáčka? A pokud.. to se k tomu váže ta poslední otázka pokud ano tak jak jste je využívala, jaké ?

U: tak co se týče pomůckově. Tak pomůcky které to dítě samo osobě potřebovalo to byla záležitost toho asistenta a rodičů a asi třídního že

M: a vy sama

U: a pro mě pomůcky je, třeba vyhotovit třeba ten test nebo jestli špatně vidí, umožnit jim třeba dataprojektor, aby to písmo bylo velké, aby seděl blíž, nebo tak aby viděl takže asi ano, takové pomůcky, ale to je tak velmi variabilní říkám záleží na té

M: tak to už mi stačí, děkuji

Rozhovor s učitelem učící v třetím ročníku pedagogického lycea

M:chtěla bych vám položit několik otázek,ohledně mé bakalářské práce, které jsou zaměřeny na nadaného, ale převážně na tělesně postižené nebo tělesně postiženého žáka. Začnu: máte v některé z tříd kde učíte nějakého velni nadaného žáka?

U: Ano mám

M: co učíte, jaký předmět?

U:učím zeměpis

M: teď to rozebereme do takových podrobností, vy učíte ve třech součástích této školy a v každé té třídě nebo v tom typu máte toho nadaného žáka? Nebo jak?

U: z hlediska té nadanosti bych preferoval je to gymnaziální studium

M: hm dobře, a ve třídě s takovýmto žákem je výuka náročná nebo příprava na tuto výuku je nějak náročná?

U:z hlediska je to přibližně stejné, pak se to týká přístupů jednotlivých otázek na základě probrané látky

M:takže třeba to testování

U:ano

M:ovlivňuje přítomnost takového nadaného žáka kvalitu i kvantitu probírané látky?

U: myslím si, že ovlivňuje v pozitivním smyslu, aby oni byli motivováni on to spíš posouvá dopředu. Vlastně to motivuje i toho učitele, k tomu aby se připravoval.

M: a teď se zeptám, kolik let učíte?

U: učím osmý rok

M: v rámci svých zkušeností – zvyšuje se nebo zmenšuje se počet nadaných žáků?

U: myslím že zmenšuje myslím si ,že s hlediska toho počtu že je to horší

M: a teď k tomu postiženému. Mate v některé z tříd, kde učíte zdravotně postiženého žáka?

U:mám

M: a ovlivňuje přítomnost tohoto zdravotně postiženého žáka nějak náročnost na přípravu nebo samotnou výuku nějakým způsobem?

U: v rámci toho mého předmětu to neovlivňuje

M:je učivo probíráno důkladněji než třeba v jiných třídách nebo na úkor, opakování nebo že by se šli podívat na nějaké geologické věci nebo že by jste šli někam do přírody?

U: myslím, že ne, protože my jste humanitní zaměření, ten zeměpis je spíš takový okrajový předmět

M:takže nijak to neomezí, když tam toho žáčka máte

U:ne neomezuje

M:oni mají asistenty ty děti?

U:ano mají asistenty, třeba já mám látky ty okruhy mám zpracovány elektronicky, takže jim to nějak dodávám a zlehčuji jim ten zápis

M:je to fajn, že to takto na této škole děláte, už jste druhý na této škole

U:je to náročnější, ale pak mám zase čas a nemusíme čekat na ty pomalé

M: používáte nějaké speciální pomůcky pro ty postižené děti

U:není potřeba

Otázka jestli vám tyto pomůcky vyhovují, je vlastně v tomto případě zbytečná

Děkuji

PŘÍLOHA P VI: PŘEPIS ZVUKOVÉHO ZÁZNAMU ROZHOVORŮ S ASISTENTY

Vysvětlivky: M – tazající se (Martina Hromadová)

A – odpovídající (asistent)

Rozhovor s asistentkou pedagoga na pedagogickém lyceu

M: Takže já bych vás chtěla poprosit o rozhovor. Jestli bychom teda mohli ty základní údaje. Tak jestli můžeme. Druh školy, kde pracujete, tak je to střední škola

A: střední škola kostka

M: takže střední škola, a teďko ta slečna on je ..ona bude maturovat?

A: ne ona je v prvním ročníku

M: a čtyřletého studia?

A: jo čtyřletého studia, bude maturovat

M: takže je to Vsetín, já jsem myslela, že to... a je to dívka. Tak jak dlouho se o ní staráte?

A: já teďkom

M: jste nějak za mateřskou nebo tak

A: asi měsíc, jen měsíc, ale jsem před tím chodila na průmku s jedním chlapcem

M: to nevadí, to se k tomu dostaneme, potom, v těch dalších otázkách, a před tím ta slečna, asi o ní víte nějakou historii, ona před tím chodila na základní školu a na integruj a tam měla taky svého asistenta?

A: ano tam taky měla, my už se známe, protože jsem s ní byl v létě na pobytu.

M: ta její předcházející asistentka je nemocná nebo na mateřské nebo ?

A: ona je teďko dlouhodobě nemocná

M: takže ta se o ni starala

A: před tím s ní chodila ona, ale já nevím, ona během té základky měla více těch asistentů

M: jasně, to je jasně. Tak teď to nejdůležitější, jak je postižená?

A: ona má vlastně jenom fyzický handicap, ona má vlastně dětskou mozkovou obrnu a vlastně má ty nohy nějak oslabené

M: všimla jsem si

A: ona sama neujde sama vůbec , takže ji držím, nadzvedávám ji a ona se ještě drží

M: to znamená, že ona má nohy postižené a horná končetiny má v pořádku?

A: ona má jednu ruku má taky trošičku spastickou

M: a vzdělavatelně, vy jste viděla její materiály, jak to vypadá, jestli má něco?

A: neviděla

M: a výsledky třeba školní?

A: já myslím, že ona je šikovná

M: takže je úplně v pohodě, nemá problémy

A: jo, ne, ne, ona má to čistě jen fyzické

M: takže půjdeme na ten tak teď k těm otázkám. Jaké máte vy nejvyšší dosažené vzdělání?

A: já mám maturitu

M: a nějaké kurzy k tomuto?

A: kurzy? Ne. Já mám přímo tento obor sociální péči.

M: máte sociální péči? Dobře.

A: ano

M: jak dlouho pracujete jak asistent?

A: 3 roky

M: vzděláváte se dál v té oblasti, ve které teď pracujete? Třeba jestli chodíte na nějaké kurzy nebo něco takového?

A: no já jsem byla zaměstnaná v Auxiliu, tak jsme měli nějaké kurzy, takové nějaké, ale tady ne. Já teďko vlastně dělám jenom na dohodu za zen záskok, takže

M: a teď k tomu dál dojdeme, jestli je ta práce dostatečně ohodnocena a uznávána?

A: tak asi ne asi ne tady s tou Zdeničkou jako si myslím, že zase tak nepředřu. Ona mě hlavně potřebuje na ty přestávky, na ty přesuny a podání věci a třeba když jsem chodila na tu průmku, tak tam ten kluk, ten si neudělal vůbec nic, to jsem dělala všechno za něj.

M: A seděla jste s ním i v hodině?

A: a seděla jsem s ním i v hodině, psala jsem mu sešity, chodila jsem místo něho k tabuli a více méně jsem mu i četla učivo, když jsem se doma učili, takže to bylo o hodně, o dost náročnější, než s tou Zdenkou dneska, ta si většinu věcí udělá sama

M: takže uznávaná a ohodnocená není. No máte to náhradu za někoho

A: já to beru pořád z toho pohledu ne asistenta, ale já jsem dělala osobní asistentku, jezdila jsem do rodin a takové různé a to ohodnocené rozhodně není

M: a teď otázka: chtěla byste tuto práci dělat i nadále?

A: já bych chtěla kdyby to bylo líp ohodnocené a kdyby mi to dovoľoval zdravotní stav, protože je to hodně namáhavé na záda a já mám i ty ruky docela zničené

M: to věřím no. Dobře, takže a ještě k tomu uznávání se vrátím: je to nějaká prestiž, jako že by vás někdo bral, že jsem mu pomohla, nebo něco takového? Cítíte to nebo ne, jestli vás berou ty děcka?

A: děcka jako ve třídě? Tak to jo.

M: a veřejnost, když řeknete, že děláte asistentku?

A: to právě každá obdivuje, jakože každý říká jak to můžeš dělat, já bych nemohla dělat. Ale mě to nepřipadá jako nic těžkého.

M: takže je to individuálně, musíte přetrvat to postižení, které tam je

A: já jsem to měla od malička jsem to viděla, protože u mojí babičky mojí sousedi měli postižené děti a babička mi vždycky od malička říkala, nesměj se jim, musíš jim pomáhat, takže to tam bylo

M: ona to ve vás pěstovala. Tak teď teda to jsme ukončili vás a teď se budeme věnovat trošičku se holčičce. Konkrétně jsem na Kostce škole, jaké jsou podmínky ve škole pro takové studenty? Jestli je dostupnost všech odborných učeben, jestli školní stravování je zajištěno, nějaké bezbariérovost nebo nějaké dostupnost tohoto

A: no tak kostka není bezbariérová

M: ona nemá vlastně ani výtah

A: nemá nic, ani internát, ale to je jediné minus tady protože kdyby tady ta škola měla výtah, tak Zdenka mě vůbec nepotřebuje, já jsem vlastně jenom proto. Ona by si to všechno sama

M: ona když jde to té jiné budovy, musí přes ten mostek

A: nebo to celé obejít, celé tady jak se vyjíždí na křižovatku a musíme to celé obejít. Přes ten mostek n, protože tam jsou schody na konci toho mostku a potom tam jsou taky schody. Takže já ji tady ve třídě naložím na vozík, celé to musíme obejít kolem té hlavní cesty tam teprve jdeme. I když se přesouváme z hodiny do hodiny z budovy do budovy, tak nám to zabere času dost no a pak už nezbyvá čas na záchod a ona potom z toho důvodu nechce pít, protože, aby se jí nechtělo čurat, je to při špatné.

M: jasně pak jí bolí hlava, takže je to špatné, jestli používáte a jakým způsobem jsou použity nějaké pomůcky nebo prostředky

A: já si myslím, že ona konkrétně nepotřebuje nic

M: já jsem nevěděla s jakými dětmi se setkám, takže to bylo směřované tady tím směrem, které to dítě mělo postižené to mozkové, že by nebylo třeba vzdělavatelné, nebo třeba jenom po někad. Takže ona nepotřebuje nic a nic nevyužíváte. Dobrá. Teď se zeptám jak je hodnocená asi to víte? Jak probíhá hodnocení zrovna této slečny v jednotlivých předmětech

A: jako jestli ?

M: já nevím ona je třeba uvolněna z tělocviku jo jako takhle?

A: ona místo tělocviku chodí na rehabilitace do nemocnice anebo na masáže

M: v jiné škole jsem se setkala, že to dítě má jazykově problém a je třeba uvolněné třeba z geometrie, tak ona něco takového má?

A: ne, ona žádné nemá kromě toho tělocviku, tak ona má všechno

M: jak se učí? Znáte její známky?

A: jo, tak já si myslím, že ona se snaží, ona je strašně poctivá, ona je jako. Já ji vždycky říkám, já to poradí, ne já nechcu. Ona nechce poradit

M: je šikovná

A: jakože se snaží všechno se sama naučit, a všechno pochopit a třeba někde to vážne jako třeba matika, chemie, tak to nešlo ani mě

M: jasně ale nemá žádné uvolnění z těch jednotlivých předmětů. A učitelé ji berou? Jakože jako klasického normálního žáka? Žádné úlevy?

A: jo, protože to mi říkala paní učitelka třídní, že na začátku školního roku si nemohla zvyknout na to, že když přijde do hodiny, dečka se postaví a ona seděla a vždycky chtěla říct, proč ty nevstáváš? A teďko nedávno byla taky taková situace, že my jsem měli ty služby na té recepci a Zdenka to jako nechtěla děla, protože ona si myslela se tam musí pořád někam běhat do schodů a po škole. A ona přišla za učitelkou s tím, že musí i ona, že to asi nezvládne, že tam bude zbytečná a učitelka říkala ježiš promiň já jsem na tebe úplně zapomněla a ona, že já jsem tak ráda, že jste na měl zapomněla jako, že jí bere naprosto normálně

M: tak to je fakt super. Předposlední otázka: jaká máte vztah k tomu danému svěřenému žákovi? Jaký máte vzájemný vztah, jestli máte jestli víte i ze zákulisí její věci, ze soukromí jestli si povídáte, jestli vás bere jako kamarádku nebo jako autoritu?

A: jako kamarádku určitě. Protože mi říká spoustu věcí z domácího prostředí a co jí trápí

M: má kamarády?

A: ona chodí do sboru, takže v tom sboru má jako hodně kamarádek o tom dokáže mluvit celé hodiny a spíš už jen v tom úzkém rodinném kruhu, ještě má dvě sestry takže o nich taky často mluví, ale nějak moc kamarádů, no z té základní školy, nebo z toho sboru

M: takže znáte, když se vrátím k té původní, jestli máte vztah k ní, takže asi máte nějaký intimnější, spíš jste kamarádky. Tak poslední Jak vaše tato slečna co máte svěřenou tráví volný čas? Je to ten sbor, jak předpokládám?

A: ano je strašně vytížená ona má furt nabitý program ona jezdí do divadla, na koncerty, do toho sboru,

M: a jak to zvládá? ona jezdí jakože jí rodiče

A: rodiče má, nebo v tom sboru nevím přesně jak to má, říkala, že většinou jako holky co tam jsou tak, že jí pomáhají a jinak rodiče

M: ona když jde po ulici, tak ona jezdí na vozíku a ona k tomu potřebuje nějakou obsluhu?

A: ona má mechanický i elektrický, když je na tom električáku tak nepotřebuje ona ty trasy na Vsetíně zná kama se dá projet, kama ne takže dokáže v pohodě ze školy dojet až na konce Rybníků kde bydlí vlastně dokáže sama jakože kolikrát jede sama a někdy když má ten mechanický tak jako dneska třeba tak to je proto, že potom nastoupí tady do autobusu s tím električákem se nedostane, on je těžký a není ovladatelný a tem mechanček se lehce šoupne do toho bezbariérového autobusu a jí to jede vlastně až k baráku takže

M: ano jezdí až dozadu

A: ale dokáže i když má elektrický sama se dostane lehce domů.

M: dobře takže v ten volný čas je vytížena koncerty kroužky

A: tak včera třeba skončila ve škole o půl třetí, ona má ještě chemický kroužek a na tři hodiny má ten sbor. Takže jsem ji dovezla do sboru, tam je až do sedmi hodin do večera a ještě včera jak jela z toho sboru tak ještě jela do Zlína do divadla, řekla, že se vrátila o půl jedenácté a že je úplně vyřízená a dneska taky ze školy nejdřív domů sbalí si věci a jedou se sborem na víkend do Karlovic, že tam budou mít nějaké soustředění

M: takže jí to nijak neomezuje ten její handicap

A: ne to ne

M: a ona si z toho nic nedělá si zvykla a bere to tak jak to je

Děkuji za rozhovor

Rozhovor s asistentkou pedagoga na osmiletém lyceu

M: tak takže by se tě chtěla zeptat protože se věnuješ postiženému žákovi takže budeme vyplňovat já si to vypíšu a tohle se akorát zaznamená takže druh školy, ve kterém asistent teda ty pracuješ je to gymnázium

A: gymnázium

M: ježišmarja co se stalo mě nepíše pero

A: ve Vsetíně?

M: ve Vsetíně, o žáčka a žáček kterému se věnuje je kluk

A: postižený žák je kluk bude mu 14 let a navštěvuje sekundu

M: jak dlouho se mu věnuješ?

A: nastoupila jsem vloni v září, takže je 8 měsíců, necelý školní rok chlapec dřív chodil na Integru základní škola ve Vsetíně

M: ukončil teda ve Vsetíně v šesté třídě a nastoupil

A: v páté třídě a nastoupil sem do primy

M: takže on už tu chodí

A: druhý rok

M: mezi tím se mu ale věnoval někdo jiný nebo

A: ano měl jinou asistentku, která otěhotněla a

M: jo takhle

A: a pak jsem nastoupila já

M: takže on jetu od primy a já jsem myslela ,že až od sekundy a od sekundy se mu věnuješ ty. dobře tak jak on je vlastně postižený, co se stalo, když to postižení, lehká mozková disfunkce

A: chlapec prodělal během porodu dětskou mozkovou obrnu takže má postižená všechny čtyři končetiny částečná hybnost je u levé ruky a jen na vozíku a sám si neudělá kolem sebe téměř nic

M: jestli můžeme ještě s tou logikou

A: vzdělavatelný je, dokonce si myslím, že úspěchem vystuduje střední školu, ale jsou to výhodu má v jazycích, což je čeština, angličtina, němčina co je matematika, fyzika, chybí tam logika a navíc se projevuje v těchto případech i krátkodobá paměť

M: dobře, to jsem udělali úvod o tom dítěti a teď teda k tomu těm otázkám takže nejdříve k tobě nejvyšší dosažené vzdělání jaké máš

A: v podstatě jsem absolvovala střední pedagogickou školu a potom 4-semestrové studium pro učitelky MŠ speciálně pedagogiky pro postižené děti

M: to je to co probíhalo na Vsetíně před lety?

A: ne to bylo na fakultě v Olomouci a další moje práce jsem logopedická asistentka 1984 jsem udělala jsem udělala státní zkoušky a od té doby vyučuji

M: ještě k tomu 4-semestrovému studiu, tam máš nějaký svůj certifikát?

A: jako z toho mám vysvěcení, že jsem prodělala zkoušku, je to vzdělávání ve zdravotnictví, že sestřičky dělají na sále nebo na porodním tak

M: takže jsem nějaký specialista v tom oboru?

A: přesně tak akorát zdravotníci to počítají tady ve školství ne

M: jak dlouho pracuje, vlastně jsem slyšela že pracuješ jako logoped tam se těm dětem věnuješ, co jste v té zvláštní škole dělali a

A: v logopedické třídě od 89 roku

M: a setkala ses s nějakým podobným dítětem jako jestli ses jim individuálně věnovala

A: na Jasence ne, protože se tam opravdu dodržoval statut logopedické třídy, takže tam to postižení druhé bylo trošičku jiné a mírnější, za to v logopedické třídě na Sychově 1997-2008 ježiš to mělo statut logopedické třídy a chodili tam postižené děti autici, děti jako DMO děti koktavé a byli tam i dvě děti

M: a vy jste tam měli i ty asistenty nebo něco?

A: pedagogická poradna vždycky psala asistent nutný, paní ředitelky nikdy nevzala

M: takže říkáš, že jste to měli nahrazovat vy

A: klidně to tam napiš co se tady děje

M: dobře, vzděláváš se dál v této oblasti?

A: vzdělávala jsem se dokud jsem pracovala na logopedické třídě, na gymnáziu se teď momentálně nevzdělávám a mám to na 10 měsíců na dobu určitou

M: to má na dobu určitou aha

A: takže co bude dál nebo tak

M: to k tomu navazuje ta další otázka

A: jako moment, že si čtu, nebo zkoumám to co se děje ohledně Jirky, tak to jo, ale je takové samovzdělávání

M: já jsem spíš myslela nějakou další pedagogiku

A: oficiálně ne

M: takže jak je tato práce ohodnocena, uznávaná

A: ani jedno ani druhé

M: vůbec nic není uznávaná, žádná prestiž

A: ne

M: a ohodnocena? To asi nebudeme vůbec rozebírat?

A: smích!!! Oni neví co s náma, když jsem tady přišla, kamkoliv přijdeš a je to do normálního personálu, do pedagogického personálu, v podstatě on by to měl platit kraj tu asistentku on ředitel pořádá

M: dobře, tak on nám dává na to finanční prostředky oni to označují zvlášť ty asistenty. Asistent pedagog, dostáváme na to něco do mzdových prostředků

A: no takže

M: a teda otázku v rámci tvé osoby, jak jestli chceš tuto práci dělat nadále? A jestli bys vydržela až do důchodů?

A: ale ano vydržela, pokud se změní podmínky, tak ano

M: především ty platové

A: budou dané nějaké ty hranice mantinely co kdo jak má dělat a oni nejdou, protože třeba procovat 8 hodin, někteří ředitele si představují pracovat 8 hodin s jedním dítětem je naprosto nesmysl, protože dítě jde ze záchodu a řekneš, že tady se s tím vozíkem nehneš, i já se musím vyčurat jo a takovýmto

M: potřebuješ nějaký pitný režim

A: no kafe si uvařím mám to za 3 minuty, sejdou dolů a dělám s Jirkou domácí úkoly maximálně si odskočím na chleba jestliže je porada, protože končíš v šest hodin a máš nemůžeš ani chleba koupit, takže

M: až budou prostě podmínky

A: za těchto podmínek je to takové to rozmýšlení, ale pozor chtěla bych to dělat

M: jo, zajímavá práce?

A: no

M: pojďme dál jaké jsou podmínky vezmeme konkrétně naši školu, jaké jsou podmínky ve škole pro tyto žáky postižená, tzn. jestli je dostupnost učeben, jestli je proto aby ty ses s tím dítětem, nebo kdyby si ty nemohla, jestli by to děcko se dostane samo do učebny do které potřebuje, jestli se dostane se stravováním, ta ho musíš i krmit, nebo jo jak to je s bezbariérovostí, se vstupem do školy

A: takže v dané situaci jsou podmínky dobré, jestli že bude i nadále tady pokračovat, tato třídy stačit nebudou, a třeba přízemí nebo i to druhé patro, tam ne. To je v přízemí, to je po rovině, tam třeba jsou dva schůdky, že tam se bezbariérově upravit a ani by to nebylo drahé, uznávám třetí patro

M: tam jsou jazykovou nevíc tak tam nemá vůbec šanci

A: tam nemá šanci

M: tady ty spojovačky jsou přeci šikmé takže to je, takže co s tím stravováním

A: stravování, 1. oběd mu musím donést, 2. mu to musím připravit tzn. je maso, knedlíky, prostě cokoli nasekat, nakrájet, v podstatě v máčkou se zelím takhle různě promíchat, samozřejmě existují jídla, já ho nekrmím, odmítám ho krmit, protože tou levou rukou jakž takž to ovládne a i druhou ruku by měl rozhýbat při pravém, když mu ten talíř nakláníš, ale aby co nejvíce věci dělal sám

M: a takže to jsme udělali a dostupnosti učeben jsme taky řekli, on je z tělocviku úplně uvolněný, protože je na vozíku, takže tam to řešit vůbec nemusíme a ty ostatní učebny: on tu fyziku, nebo tu chemii zvládne tady z této přístavby, ale dále se nedostane a do jazykovém taky ne. Takže tak

A: školní stravování: dostupnost, bezbariérovost to je taky všechny dobré, ale musíš hold tam sedět u něj

M: ano on se bez tebe neobejde dobře, pojďme dál. Jakým způsobem je výuka těchto žáků umožněno, tzn. nějaké pomůcky, aby snadněji pochopil probíranou látku, a jestli používáš nějaké pomůcky nebo didaktické prostředky?

A: tak tento žák má vlastně z výhodněji tělocviku – není klasifikovaný, nebude klasifikovaný z geometrie a nevím jak to bude s chemii, nicméně od z vyšetření od psychologů vlastně má že není rozumové postižení a může gymnázium absolvovat se vším všudy. Takže nemá zvýhodněné vůbec nic

M: tzn. tím pádem se nevyužívají žádné ty pomůcky

A: ne

M: tak a další teda , jak probíhá hodnocení těch jednotlivých předmětů, to jsme vlastně teďko probrali, tzn. že on je z těch daných předmětů uvolněný, neklasifikovaný, na základě psychologického posudku, to můžeme vy nechat, jestli k tomu nechceš nic dodat tak si to může ty jednotlivé předměty si probrala, takže je to zbytečné. Devítky máme: jaká máte spolu vztah? S tím žáčkem? Jestli tě bere, nebo jak?

A: Já si myslím, že mě bere a vzhledem k tomu, že jsem starší, tak má ze mě trošičku lufty, že si

M: že jsi pro něj autorita?

A: myslím si, že ano, kdyby měl k sobě nějakou 20 letou holku nebo kluka, tak s nima víceméně cvičí. On se snaží cvičit i se mnou

M: takže. dobře a teď ty

A: umí pěkně využívat

M: on díky svému postižení využívá tu situaci

A: absolutně ví kdy se mu musí pomoci, všechno se mu musí a on nemusí nic, bohužel

M: dobře a poslední: jestli víš jak ten tvůj záček tobě svěřený, tráví volný čas?

A: vyjede výtahem do prvního patra, domu, který stojí docela osamocený, balkonem projede do místnosti a sedne si k počítači nebo si sedne k televizi, nebo ho položí na zem, kde relaxuje se psem.

M: má kamarády?

A: kamarády nemá

M: ani ve škole?

A: ani ve škole, protože kamarádi dávají i berou a on jen bere

M: takže ten volný čas bere takový jaký je,

A: má dvě sestry, jsou to, vlastně pochází z trojčat, ale sestra se mu už vyhýbají.

M: být s ním chodí do jedné třídy?

A: ano, a myslím, že něco podobného je doma. Víím, že tráví neděle s tatínkem na vyjížděních na kole

M: a on jezdí na nějakém vozičku, nebo jakým stylem?

A: má nějaké speciální kolo, snad tam prý dokonce šlape i nohama, takže nevím jestli je to automaticky nastavené, aby on ty nohy procvičoval, protože

M: nebo, že by ho měl tatínek v tom zápřahu?

A: ne ne tatínek koupil kolečkové brusle a učí se kolečkovat při něm na té stezce, jezdí do Semetína

M: dobře takže k tomu volnému času, mi to stačí, děkuji moc